

ingediend op **13-R** (2021-2022) – Nr. 1
28 oktober 2021(2021-2022)

Beleids- en begrotingstoelichting

Onroerend Erfgoed

Begroting 2022

I. INHOUDSTAFEL

I. INHOUDSTAFEL	2
II. INLEIDING DOOR DE MINISTER.....	4
III. SAMENVATTING	4
IV. TRANSVERSALE, HORIZONTALE EN OVERKOEPELENDE STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN	5
1. Transversale en horizontale doelstellingen	5
2. Overkoepelende strategische doelstellingen	5
V. BELEIDSVELD ONROEREND ERFGOED	6
1. ISE 'Partnerschappen rond onroerenderfgoedzorg'	6
1.1. Strategische doelstelling op het niveau van het inhoudelijk structuurelement	6
1.1.1. SD: iedereen koestert het onroerend erfgoed als een evident en integraal deel van onze leefomgeving	6
1.2. Operationele doelstellingen	6
1.2.1. OD 1.1: de zorg voor het onroerend erfgoed is het resultaat van actieve samenwerking	6
1.2.2. OD 1.2: Operationele doelstelling: het onroerend erfgoed draagt bij aan een kwaliteitsvolle leefomgeving	10
1.3. Budgettair kader voor het begrotingsjaar	11
1.3.1. Onroerend Erfgoed.....	11
2. ISE 'Thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed'.....	16
2.1. Strategische doelstellingen op het niveau van het inhoudelijk structuurelement	16
2.1.1. SD: de volgende generaties beschikken over een onderbouwde en coherente staalkaart van onroerend erfgoed	16
2.2. Operationele doelstellingen	16
2.2.1. OD 2.1: Operationele doelstelling: erfgoedwaarden zijn zo verankerd dat ze ook in de toekomst relevant blijven	16
2.2.2. OD 2.2: Operationele doelstelling: het beschermde bestand is een dynamische selectie van de essentiële en representatieve getuigen van het leven in Vlaanderen.....	18
2.3. Budgettair kader voor het begrotingsjaar	19
2.3.1. Onroerend Erfgoed.....	19
3. ISE 'Kwaliteit van de onroerenderfgoedzorg'	24
3.1. Strategische doelstellingen op het niveau van het inhoudelijk structuurelement	24
3.1.1. SD: de zorg voor het onroerend erfgoed is zichtbaar, toekomstgericht en duurzaam.....	24
3.2. Operationele doelstellingen	24

3.2.1. OD 3.1: Operationele doelstelling: onroerendergoedzorg staat voor duurzame oplossingen	24
3.2.2. OD 3.2: Operationele doelstelling: financiële ondersteuning is gediversifieerd en gaat uit van een wederzijds haalbaar engagement.....	30
3.3. Budgettair kader voor het begrotingsjaar	31
3.3.1. Onroerend Erfgoed.....	31
VI. APPARAATSKREDIETEN EN BEGROTINGSPROGRAMMA'S ZONDER BELEIDSVELD.....	39
VII. LIJST MET AFKORTINGEN	43
VIII. BIJLAGE 'OVERZICHT BELEIDS- EN REGELGEVINGSINITIATIEVEN'	43

II. INLEIDING DOOR DE MINISTER

De BBT van de begrotingsopmaak 2021 leidde ik in met een verwijzing naar de coronacrisis. Een jaar later doe ik dat opnieuw in de BBT voor 2022, met dit verschil dat we nu al kunnen zeggen dat Vlaanderen deze crisis goed heeft doorstaan én ambitieus kan vooruitblikken. Die vooruitblik is onder meer gekaderd in het relanceplan Vlaamse Veerkracht, een plan dat Vlaanderen aan de top van Europa wil brengen. Voor onroerend erfgoed wordt 100 miljoen euro extra budget vrijgemaakt, verspreid over 2021 en 2022.

Van de 100 miljoen:

- Is 32 miljoen bestemd voor de afbouw van de wachtlijst;
- Is 15 miljoen euro bestemd voor de erfgoedpremie via oproep;
- Is 10 miljoen euro bestemd voor de casco restauratie van het kasteel van Heers;
- Is 43 miljoen euro nog niet concreet bestemd. De volgende maanden zal duidelijk worden welke erfgoedprojecten met een belangrijke maatschappelijke meerwaarde we een extra relancezetje zullen geven in 2022.

In 2020 hebben we in een recordtijd het vraag gestuurd premiesysteem voor grotere restauratiedossiers en voor meerjarige premieovereenkomsten omgebogen in een aanbod gestuurd systeem. Via oproepen zullen we controle hebben over de instroom van de dossiers (onder meer door thematisch te werken) én over het budget dat we zullen voorzien. Deze vernieuwde financieringsregelgeving maakt het mogelijk om gericht te investeren in dergelijke initiatieven.

Naast extra relancemiddelen komt er in 2022 ook 10 miljoen euro extra budget bij om de wachtlijst van de premies versneld af te bouwen. Het voorbije jaar was er een afbouw van de wachtlijst met 113 dossiers voor een premiebedrag van 66,6 miljoen euro.

III. SAMENVATTING

In 2022 komen verschillende in de beleidsnota aangekondigde initiatieven op kruissnelheid:

- De implementatie van de visienota 'lokaal onroerenderfgoedbeleid', in samenspraak met lokale besturen, erkende onroerenderfgoedgemeenten en intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten;
- We voeren een 'transversaal landschapsbeleid', met onder meer de opvolging van de externe studie 'Ontwikkelen van een methodologie voor landschapskarakterisatie in Vlaanderen' en participatie aan het Vlaams Parkenbureau;
- De goedkeuring en implementatie van de actieplannen bij de onroerenderfgoedrichtplannen 'Mergelgroeven te Riemst' en 'Hoogstamboomgaarden' en de opstart van het onroerenderfgoedrichtplan 'Historische landgoederen';
- De doorgroei van Herita tot 'Vlaamse National Trust', met het kasteel van Heers als nieuwe (te ontwikkelen) parel aan de kroon wordt onderhandeld in een nieuwe samenwerkingsovereenkomst met de VZW begin 2022; dit na grondige evaluatie van de huidige overeenkomst;
- De snelle screening van het beschermd erfgoedbestand met het oog op het gericht opheffen van een aantal beschermingen;
- Het implementeren van een strategie voor het realiseren van een maatschappelijk aanvaarde archeologische erfgoedzorg, met focus op het

coachen van erkende archeologen, het optimaliseren van de kenniswinst en het bijkomend inzetten op financiële mildering van verplicht uit te voeren archeologisch onderzoek. De opvolging en de handhaving van metaaldetectoristen gebeurt samen met de afdeling handhaving van het departement Omgeving binnen de grenzen van het redelijke en haalbare.

- Het uitbouwen van state of the art digitale dienstverlening met de ontwikkeling van de nieuwe toepassing 'Erfgoedrapport', die de basis moet gaan vormen voor heuse digitale beheerslogboeken voor beschermd onroerend erfgoed;
- De implementatie van de nieuwe visienota met 'Beleidsmaatregelen voor de her- en nevenbestemming van parochiekerken in Vlaanderen';
- De afbouw van de wachtlijst voor restauratie- en erfgoedpremies en de implementatie van de vernieuwde premieregelgeving, met name door het organiseren van de eerste oproepen voor erfgoedpremies, waarvan er enkele in het teken worden gesteld van het Relanceplan 'Vlaamse Veerkracht';
- De modaliteiten voor de opstart van de erfgoedloterij worden in samenwerking met de Nationale Loterij onderzocht.

TOTAAL – ONROEREND ERFGOED, excl. apparaatsuitgaven en programma B

(duizend euro)

	AO	TO	LO	VAK	VEK
BA 2021	892	2.756	0	114.224	111.276
Bijstelling BO 2022	245	- 2.751	0	9.088	- 84
BO 2022	1.137	5	0	123.312	111.192

PROGRAMMA QG – ONROEREND ERFGOED

(duizend euro)

	AO	TO	LO	VAK	VEK
BA 2021	892	2.756	0	114.224	111.276
Bijstelling BO 2022	245	- 2.501	0	9.338	166
BO 2022	1.137	255	0	123.562	111.442

IV. TRANSVERSALE, HORIZONTALE EN OVERKOEPELENDE STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN

1. Transversale en horizontale doelstellingen

/

2. Overkoepelende strategische doelstellingen

/

V. BELEIDSVELD ONROEREND ERFGOED

1. ISE 'Partnerschappen rond onroerenderfgoedzorg'

Onder het inhoudelijk structurelement (hierna ISE) 'partnerschappen rond onroerenderfgoedzorg' staat *het partnerschap centraal*.

Het ISE 'partnerschappen rond onroerenderfgoedzorg', met als achterliggende strategische doelstelling iedereen het onroerend erfgoed te laten koesteren als een evident en integraal deel van onze leefomgeving, spreekt een stuk voor zichzelf: de partners staan centraal.

Samen met haar partners zorgt het agentschap dat onroerend erfgoed een zaak is van en voor iedereen. Hier zijn steden en gemeenten de partner bij uitstek om het onroerenderfgoedbeleid uit te dragen en te vertalen naar burgers. Het agentschap onderhoudt nauwe relaties met andere beleidsvelden zoals ruimtelijke ordening, natuur, landbouw, toerisme, onderwijs, cultuur enz. Daarnaast betoelaagt het agentschap de werking van een aantal erfgoedpartners. Deze verenigingen zetten elke dag het erfgoed op de kaart.

1.1. Strategische doelstelling op het niveau van het inhoudelijk structurelement

1.1.1. SD: iedereen koestert het onroerend erfgoed als een evident en integraal deel van onze leefomgeving

1.2. Operationele doelstellingen

1.2.1. OD 1.1: de zorg voor het onroerend erfgoed is het resultaat van actieve samenwerking

Initiatief 1: We geven het toekomstige onroerenderfgoedbeleid vorm in samenspraak met de belanghebbenden

We maken het onroerenderfgoedbeleid interactief. We betrekken belanghebbenden bij de visievorming. We willen iedereen bereiken die met erfgoed in contact komt of er ideeën over heeft. We toetsen wat een maatschappelijk gedragen onroerenderfgoedbeleid kan inhouden en hoe belangengroepen tegenover bepaalde keuzes staan.

In 2021 ondertekenden het agentschap Onroerend Erfgoed en Toerisme Vlaanderen een intentieverklaring, waarin een gezamenlijk traject wordt aangekondigd onder de noemer van '**Reizen naar Morgen**'. 'Reizen naar Morgen' staat in feite voor een beleid met respect voor wat het publiek belangrijk vindt. Hoewel het wortelt in een denkoefening die is opgestart door Toerisme Vlaanderen, raakt de filosofie alle mogelijke belangengroepen, en kan het ook worden doorvertaald naar andere beleidsdomeinen en -velden. En natuurlijk hebben het onroerenderfgoedbeleid en het toeristische beleid expliciete raakvlakken. De belangrijkste doelstellingen van de samenwerking tussen de agentschappen zijn:

- Het opstarten van een 'landmarkoefening', met als doel te komen tot een longlist van erfgoedlocaties met toeristisch potentieel, die voorwerp kunnen vormen van een gericht beleid. In feite is dit het doorvertaalde, in de beleidsnota aangekondigde project 'ambassadeurschap'. De agentschappen

Onroerend Erfgoed en Toerisme Vlaanderen bekijken met Herita de mogelijkheden om de landmarkoefening eind 2021 op te starten;

- Het intern en extern promoten van de filosofie van 'Reizen naar morgen' en het toepassen ervan op concrete locaties. De agentschappen willen het 'Reizen naar morgen' ook nadrukkelijk toepassen op de erfgoedlocaties die ze zelf in portefeuille hebben. Eenzelfde manier van werken zal ook op andere locaties worden toegepast, zoals in het kasteel van Heers, dat door de Vlaamse overheid is verworven, en dat zal worden gerestaureerd en herbestemd door Herita VZW;
- Het opbouwen en delen van kennis en expertise. In de zomer van 2021 werd bijvoorbeeld een uitbesteed onderzoek opgeleverd omtrent de sociaal-culturele betekenis die Vlamingen hechten aan erfgoed. In functie van dit onderzoek werden op een dwarsdoorsnede aan erfgoedlocaties verschillende technieken uitgetest/toegepast.

Initiatief 2: We moedigen elke gemeente aan om een lokaal onroerenderfgoedbeleid te voeren

Samen met de erkende onroerenderfgoedgemeenten en andere stakeholders bepalen we de krijtlijnen van een partnerschap, uitgaande van een volwaardige taakverdeling rond de bouwstenen geografisch inventariseren, het beheer van het beschermd en niet-beschermd erfgoed op het lokale grondgebied, de adviezen, toelatingen, financiële ondersteuning en handhaving.

Sinds de goedkeuring van de **visienota 'lokaal onroerenderfgoedbeleid'**, op 26 februari 2021, heeft het agentschap Onroerend Erfgoed een participatief traject opgestart met lokale besturen en erkende onroerenderfgoedgemeenten en intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten (IOED's) om de implementatie van de visienota voor te bereiden.

Op basis van de conclusies van deze gesprekken begon vanaf het najaar 2021 de eigenlijke implementatie van de visienota. Die focust in 2022 op verschillende aspecten:

- De aanpassing van regelgeving: inmiddels loopt het regelgevende traject voor de wijziging van het Onroerenderfgoeddecreet. Parallel hiermee bereidt het agentschap Onroerend Erfgoed de aanpassing van het Onroerenderfgoedbesluit voor;
- De aanpassing van bestaande interne agentschapsprocessen, of de ontwikkeling van nieuwe;
- De aanpassing of ontwikkeling van digitale en andere ondersteunende toepassingen, zoals het online Erfgoedportaal, waarin het agentschap en lokale besturen, erkende onroerenderfgoedgemeenten en IOED's (in opdracht van de gemeenten die lid zijn) in de toekomst inventariseren en hun inventarissen beheren;
- Het agentschap Onroerend Erfgoed en zijn medewerkers bereiden zich tenslotte ook voor op hun nieuwe of aangepaste rol, als coach en ondersteuning van in de eerste plaats de erkende onroerenderfgoedgemeenten en IOED's.
- De financiering voor deze opdrachten.

De visienota moet in 2023 in praktijk zijn omgezet. In lijn met het tot nu toe gevolgde participatieve traject zet het agentschap daarom in 2022 de interactie verder met de lokale besturen en de bestaande erkende onroerenderfgoedgemeenten en IOED's. Er volgt ook een specifiek communicatietraject om lokale besturen duidelijk te informeren, zodat ze begin 2023 op basis van alle informatie kunnen beslissen om een erkenning als onroerenderfgoedgemeente aan te vragen, of hun huidige erkenning te behouden.

Initiatief 3: Een afgestemd depotbeleid voor erfgoed en goed beheer van topstukken

Samen met het departement Cultuur, Jeugd en Media (CJM) gaan we na hoe de vele topstukken in monumenten, kerken en kloosters in goede staat bewaard kunnen worden. We evalueren het huidig beleid d.m.v. een gericht proefproject over 'behoudsondersteuning bewaaromstandigheden topstukken' bij erfgoedbewaarders die behoud en beheer niet als kerntaak hebben.

Samen met het departement CJM, FARO, de cultureel-erfgoedspelers in het veld en de lokale besturen ontwikkelen we een visie om het depotbeleid voor cultureel en onroerend erfgoed op elkaar af te stemmen (in het bijzonder voor collecties van kerkgebouwen met een herbestemming), waarbij de focus niet alleen ligt op nieuwe bewaarplaatsen maar ook op herbestemmen en afstoten. We vertalen de visie op een afgestemd depotbeleid voor cultureel en onroerend erfgoed naar beleidsaanbevelingen, regelgeving en instrumenten.

Het agentschap Onroerend Erfgoed en het Departement Cultuur, Jeugd en Media zetten hun **samenwerking inzake topstukken** verder en zorgen voor een afgestemde informatiedoorstroming:

- Er is bepaald welke topstukken ook een beschermd statuut hebben in toepassing van de onroerenderfgoedregelgeving. Zo is duidelijk welke administratie bevoegd is voor de inhoudelijke begeleiding van beheerders, het beoordelen van toelatingsaanvragen voor werken en het aanbieden van financiële ondersteuning voor conservatie- en restauratiewerken. De bestaande (onroerenderfgoed)richtlijn voor eigenaars over cultuurgoederen is herwerkt en aangevuld met sprekende voorbeelden;
- De partners bekijken of een koppeling van de databanken van Onroerend Erfgoed en Cultuur tot de mogelijkheden behoort. Ze maken afspraken over het optimaliseren van de informatie-uitwisseling, zodat beheerders van topstukken snel en goed kunnen worden geïnformeerd over het juiste statuut;
- Met externe partners (Monumentenwacht, Parcum, Herita, ...) wordt bekeken hoe eventuele informatielacunes kunnen worden aangepakt;
- De niet-professionele beheerder van topstukken krijgt op een gerichte manier relevante informatie aangereikt. Dat gebeurt onder meer met een folder en met de opname van goede voorbeelden in de portfolio op de website van het agentschap.

Initiatief 4: Samen met de partnerverenigingen verbreden we het draagvlak voor onroerend erfgoed en verbeteren we de dienstverlening voor de onroerenderfgoedzorg(ers)

In samenspraak met de partnerverenigingen bepalen we eenieders rol op het vlak van draagvlakvergroting, kennis en expertise aanbieden, de vinger aan de pols houden en fungeren als spreekbuis voor het middenveld en de consequenties ervan voor een klantgerichte dienstverlening. We realiseren overeenkomsten met de partnerverenigingen waarin we de focus leggen op hun bijdrage aan die doelstellingen.

Voor 2022 is het de ambitie Herita verder te laten doorgroeien tot **National Trust van Vlaanderen**, gericht op de restauratie, onderhoud en publieke ontsluiting van belangrijke erfgoedlocaties die het in beheer heeft. Begin 2022 wensen we -na grondige evaluatie van de werking van Herita vzw- de samenwerkingsovereenkomst met de VZW te vernieuwen. Daarbij ambiëren we

Herita als Vlaamse Overheid te ondersteunen en een impuls te geven om de huidige portfolio van locaties significant uit te breiden en onder een gemeenschappelijk beheer te brengen onder de Herita koepel. Er is immers nog veel onroerend erfgoed in Vlaanderen waar Herita als National Trust een rol kan spelen. Naast deze rol als National Trust blijft er ook een belangrijke taak weggelegd voor Herita als centraal aanspreekpunt voor de verschillende organisaties uit de erfgoedsector. De doelstellingen en acties van Herita in de samenwerking met de Vlaamse Overheid zullen worden afgestemd op dit nieuwe hogere ambitieniveau in een nieuwe samenwerkingsovereenkomst.

Een belangrijke nieuwe opdracht die Herita zal opnemen is de **erfpacht van het kasteeldomein van Heers**, vanaf eind 2021. In 2022 zal Herita, in nauw overleg met de stuurgroep die is opgericht voor de ontwikkeling van het kasteel met bijhorend kasteelpark en omliggende gronden, volgende acties ondernemen of opstarten:

- De uitwerking van een visie op de ontwikkeling van het kasteeldomein en de omliggende gronden;
- De uitwerking van een restauratievisie voor de gebouwen op de site;
- De opmaak van een planning en budgetraming voor die restauratie- en omgevingswerken;
- De opstart van de meest dringende en relevante vooronderzoeken die nog nodig zijn.

Naast de dringende instandhoudingswerken die Herita al in de zomer van 2021 in eigen beheer uitvoerde, zullen in het voorjaar van 2022 de overige meest dringende werken worden aanbesteed en uitgevoerd. Herita zal tenslotte ook met diverse partners op het terrein de nodige werkafspraken maken voor een efficiënt en kwaliteitsvol dagelijks beheer en voor het gebruik van de site.

Uiteraard voert Herita in tussentijd de lopende samenwerkingsovereenkomst verder uit. Voor de grote restauratieprojecten van Fort Napoleon, Kasteel Beauvoorde en Kasteel van Horst is telkens de volgende grote fase goedgekeurd door het agentschap Onroerend Erfgoed, zodat deze projecten op kruissnelheid komen. Mede in functie hiervan wordt alles in voorbereiding gesteld om een aantal randeigendommen te verkopen ten voordele van de restauratie, ontsluiting en herwaardering van het domein Beauvoorde.

Open Monumentendag op 12 september en het Herita-congres in het voorjaar zijn opgehangen aan het overkoepelende Europese thema, dit jaar 'inclusie', zodat de volledige sector is meegenomen in een gemeenschappelijk verhaal. Wat betreft de ledenbeweging is er vanzelfsprekend nog een significante impact geweest door Covid-19, waardoor quasi geen enkele fysieke publieksactiviteit in het voorjaar heeft kunnen plaatsvinden. Er is wel geëxperimenteerd met digitale activiteiten, waarbij Herita digitale rondleidingen heeft aangeboden aan de leden, gekoppeld aan een onderzoekstraject om de resultaten hiervan te delen met de sector.

In 2021 hebben Herita en Museumpas een aantal afspraken gemaakt over communicatie en betere samenwerking. Zo hebben bijvoorbeeld leden van de Open Monumentenkaart (OMK) met korting een Museumpas kunnen aankopen. De Open Monumentenkaart en de Museumpas hebben een ander type aanbod, maar beide partijen zijn het erover eens dat er veel potentieel is om goed samen te werken, en hebben dat in 2021 ook getoond. Ook in 2022 zal op dit elan worden verder gewerkt om waar mogelijk verder naar elkaar toe te groeien.

In de samenwerking met **Monumentenwacht Vlaanderen** ligt in 2022 de focus op de **monitoring van de toestand van het onroerend erfgoed in Vlaanderen**. In het voorjaar van 2021 publiceerde Monumentenwacht een nulmeting, waaraan ook een studiedag is gewijd. Dit moet helpen om de

beschikbare tools verder te verfijnen en uit te breiden, in overleg met de gebruikers en partners.

Door de verdere ontwikkeling van het databank- en rapportagesysteem kan Monumentenwacht het monitoringstraject vanaf 2022 ook uitbreiden met gegevens uit inspecties van interieurs, klein en funerair erfgoed, ... Daarnaast zal onderzocht worden op welke manier het uitvoeren van quick-scans kan bijdragen aan de verzamelde informatie.

In 2021 is aan het monitoringstraject ook een kwalitatief luik toegevoegd, aan de hand van een uitgebreide bevraging van de leden van Monumentenwacht en de implementatie van een automatisch systeem voor de opvolging van de tevredenheid over de dienstverlening. Dit moet tegen het jaareinde bijkomende informatie opleveren voor verdere stappen in 2022.

Om expertise te delen en de uitbouw van het netwerk van eigenaars en beheerders te faciliteren, zal Monumentenwacht het komende jaar ook verder inzetten op een relevant aanbod voor de eigen leden en de bredere erfgoedgemeenschap. In 2022 vieren de provinciale antennes van Monumentenwacht trouwens hun 30-jarig bestaan, naar aanleiding waarvan een rijkelijk geïllustreerde onderhoudskalender zal worden uitgegeven.

- 1.2.2. OD 1.2: Operationele doelstelling: het onroerend erfgoed draagt bij aan een kwaliteitsvolle leefomgeving

Initiatief 5: we voeren een transversaal onroerenderfgoedbeleid

We vertalen de 'brede' benadering van de ruimtelijke dimensie van onroerend erfgoed en onroerenderfgoedzorg (cf. Landschapsconventie) door in alle segmenten van de erfgoedsector (ook in onze bebouwde omgeving) vertrekkende van de Davosdeclaratie en de UNESCO-aanbeveling voor historische stadslandschappen. We ontwikkelen een geïntegreerde methodologie voor landschapskarakterisatie met bijzondere aandacht voor belangrijke maatschappelijke uitdagingen zoals klimaatwijziging en hernieuwbare energie.

In 2022 zetten we verder in op het voeren van een **'transversaal landschapsbeleid'**, dit in nauwe samenwerking met onder meer mijn collega, bevoegd voor Omgeving en Natuur, de verschillende administraties en de lokale besturen:

- Het opvolgen van de **externe studie 'Ontwikkelen van een methodologie voor landschapskarakterisatie in Vlaanderen'** en bewaken van de toepasbaarheid ervan in gebieden, die niet alleen qua schaal en aard sterk verschillen, maar ook aansluiten bij lopende trajecten die volgen uit Vlaamse gebiedsinitiatieven;
- Het participeren in het **Vlaams Parkenbureau**, begeleiden van de geselecteerde kandidaten voor de Nationale Parken Vlaanderen en de Landschapsparken, en het daarbij stimuleren van de toepassing van de landschapsbiografie als een onderdeel voor een integrale gebiedsanalyse.

Al deze initiatieven stimuleren het integraal denken, versterken de verbondenheid tussen sectoren en dragen bij aan kennisopbouw, draagvlakvorming en samenwerking. Op die manier wordt de implementatie van de Europese Landschapsconventie een gedeelde verantwoordelijkheid waarop de verschillende entiteiten van de Vlaamse overheid samen actief inzetten.

Ik tracht het landschappelijk denken ook beter te verankeren in de erfgoedsector zelf. Begin 2022 organiseert mijn administratie een **interactieve sessie** voor het

werkveld om de blik op erfgoedzorg te verruimen. Ook binnen de erfgoedsector kan men door een interdisciplinaire aanpak meer en beter van elkaars deskundigheid gebruik maken en innovatief inspelen op de complexe uitdagingen van vandaag.

1.3. Budgettair kader voor het begrotingsjaar

1.3.1. Onroerend Erfgoed

PARTNERSCHAPPEN ONROENDERERFGOEDZORG, MVG excl. DAB

	(duizend euro)					
	VAK			VEK		
	BA 2021	evolutie	BO 2022	BA 2021	evolutie	BO 2022
ESR-uitgaven (werking en toelagen (WT), lonen (LO), provisies (PR))	7.715	87	7.802	7.797	27	7.824
Toelagen (interne stromen (IS))	0	0	0	0	0	0
Overige (leningen (LE), participaties (PA); geen ESR-impact)	0	0	0	0	0	0
Totaal	7.715	87	7.802	7.797	27	7.824
Aanwending VAK-ruiter						

Inhoudelijke toelichting evolutie:

Het VAK onder het ISE 'partnerschappen rond onroendererfgoedzorg' vertegenwoordigt 6,3% van het totale VAK van de beleidskredieten van Onroerend Erfgoed. De grootste kostendrijver onder dit ISE zijn de erkende IOED's en de erkende onroendererfgoeddepots.

Om herhaling te vermijden lichten we de wijzigingen tegenover BA 2021 toe bij de betreffende uitgavenartikelen onder dit ISE. Deze zijn trouwens zeer miniem.

Ontvangstenartikelen ISE partnerschappen rond onroendererfgoedzorg

Er zijn geen ontvangstenartikelen onder dit ISE.

Uitgavenartikelen ISE partnerschappen rond onroendererfgoedzorg

Het ISE 'partnerschappen rond onroendererfgoedzorg' omvat vier uitgavenartikelen:

- De zorg voor onroerend erfgoed voor iedereen vanzelfsprekend maken (QG0-1QGG2BA-WT). Onder meer kosten verbonden aan de toekenning en de opvolging van erfgoedleningen rekenen we aan op dit artikel;
- Ondersteunen van onroendererfgoedinitiatieven: hieronder vallen subsidies aan partners behalve deze aan prioritaire partners en behalve subsidies in uitvoering van het Onroendererfgoeddecreet van 12 juli 2013 (QG0-1QGG2BB-WT);
- Ondersteunen van de werking van prioritaire onroendererfgoedpartners (QG0-1QGG2BC-WT). Onder dit artikel bundelen we de werkingssubsidies aan *prioritaire* partners;
- Stimuleren van interlokale samenwerking, depotwerking en archeologiefondsen en van projecten voor onderzoek en voor educatie en publiekswerking (QG0-1QGG2BD-WT). Dit betreft subsidies voor de

ondersteuning van de algemene werking of een projectwerking in uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

QG0-1QGG2BA-WT – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

De grootste kostendrijver van het begrotingsartikel QG0-1QGG2BA-WT zijn de kosten voor de operationalisering van de erfgoedleningen (die het Participatiefonds Vlaanderen toekent in naam en voor rekening van het Vlaams Gewest).

Deze beheerskosten hebben twee variabelen:

- Het aantal onderhandelde (en dus nieuwe) erfgoedleningen;
- De uitstaande portefeuille.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2021	197	197
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	16	16
<i>Andere bijstellingen</i>	0	0
BO 2022	213	213
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting:

De grootste kostendrijver van het begrotingsartikel QG0-1QGG2BA-WT zijn de kosten voor de operationalisering van de erfgoedleningen (die het Participatiefonds Vlaanderen toekent in naam en voor rekening van het Vlaams Gewest).

Deze beheerskosten hebben twee variabelen:

- Het aantal onderhandelde (en dus nieuwe) erfgoedleningen;
- De uitstaande portefeuille.

Voor de toekenningen van de erfgoedleningen gaan we uit van constant beleid voor 2022; dit betekent maximum 7.000 keuro VAK (aan te rekenen op het uitgavenartikel QG0-1QGG2CB-PA). We houden dus geen rekening met de VAK-ruiter op QG0-1QGG2CB-PA.

De relatief beperkte toename van de beheerskosten met 16 keuro is te wijten aan de kosten voor de opvolging van de uitstaande portefeuille. Het is logisch dat de beheerskosten toenemen vermits de op te volgen portefeuille jaar na jaar groter wordt.

Verder rekenen we volgende zaken aan op dit uitgavenartikel:

- De onroerenderfgoedprijs waarvan het vast bedrag vastligt in de regelgeving (BVR van 16 mei 2014, hoofdstuk 9); deze prijs (in totaal 20 keuro) kenden we voor het eerst toe in 2016 en is ondertussen ingebed in het constant beleid;

- Een bijdrage aan UNESCO die dollarafhankelijk is en ongeveer 11 keuro bedraagt.

Kredietevoluties:

(duizend euro)

Compensaties	VAK	VEK	Toelichting
Van QG0-1QGG2CA-WT	16	16	
TOTAAL	16	16	

- Vanuit QG0-1QGG2CA-WT compenseren we 16 keuro VAK en VEK naar QG0-1QGG2BA-WT.

QG0-1QGG2BB-WT – ONDERSTEUNEN VAN ONROERENDERFGOEDINITIATIEVEN**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Op het begrotingsartikel QG0-1QGG2BB-WT rekenen we algemene werkingssubsidies of projectsubsidies aan behalve deze aan prioritaire partners en behalve subsidies in uitvoering van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013.

Kredietevolutie:

(duizend euro)

	VAK	VEK
BA 2021	113	113
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	0	0
<i>Andere bijstellingen</i>	0	0
BO 2022	113	113
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting:**Kredietevoluties:**

Geen wijzigingen tegenover de BA 2021; er zijn noch compensaties, noch bijstellingen.

Detail aanwending krediet 2022 (in keuro):

Wat?	VAK	VEK
Werkingsubsidie vzw Het orgel in Vlaanderen	14	14
Werkingsubsidie vzw Forum Vlaamse Archeologie	9	9
Werkingsubsidies vzw Histories (Medea-platform)	43	43
Werkingsubsidie voor de ondersteuning van het secretariaat Le Fondation Corbusier voor het UNESCO werelderfgoed woning GUIETTE	8	8
Werkingsubsidie voor de ondersteuning van het secretariaat Stichting Zoniënwoud als secretariaat van het UNESCO werelderfgoed Beukenwouden	25	25
Werkingsubsidie voor de ondersteuning van het secretariaat van het UNESCO werelderfgoed Begijnhoven	6	6
Werkingsubsidie voor de ondersteuning van het secretariaat van het UNESCO werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid	8	8
Totaal	113	113

QG0-1QGG2BC-WT – ONDERSTEUNEN VAN DE WERKING VAN PRIORITAIRE ONROERENDERFGOEDPARTNERS

Korte inhoud begrotingsartikel:

De organisaties, die we betoelagen via het begrotingsartikel QG0-1QGG2BC-WT, beschouwen we als prioritaire partners; de subsidies (algemene werkingssubsidies of loonsubsidies) aan de volgende partners hebben een recurrent karakter, wat niet betekent dat we ze niet regelmatig zullen heroverwegen:

- Herita vzw;
- Monumentenwacht Vlaanderen vzw;
- PARCUM vzw (voorheen CRKC);
- Verenigingen in de erfgoedsector met DAC-personeel in dienst.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2021	2.693	2.693
<i>Index</i>	3	3
<i>Compensaties</i>	- 13	- 13
<i>Andere bijstellingen</i>	0	0
BO 2022	2.683	2.683
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting:

De volgende partners betoelagen we in 2022:

- Herita vzw;
- Monumentenwacht Vlaanderen vzw;
- PARCUM vzw (voorheen CRKC);
- Verenigingen in de erfgoedsector met ex-DAC-personeel in dienst:
  - o De Notelaer vzw gekoppeld aan het beschermd erfgoed 'Paviljoen De Notelaer';
  - o De Abdij van Park vzw logischerwijs gelieerd aan het beschermd erfgoed van deze abdij;
  - o Renovatie Rekem vzw verbonden aan het beschermd erfgoed 'Parochiekerk Sint-Pieter ook gekend als de Museumkerk Oud-Rekem';
  - o De Norbertijnenabdij van Tongerlo vzw uiteraard verbonden aan het beschermd erfgoed van deze abdij;
  - o De Koninklijke Vereniging der Historische Woonsteden en Tuinen van België vzw verbonden aan het beschermd erfgoed 'kasteel van Laarne'.

kredietevoluties:

	(duizend euro)		
Compensaties	VAK	VEK	Toelichting
Naar QG0-1QGG2CB-WT	-13	-13	
TOTAAL	-13	-13	

Binnen de Koninklijke Vereniging der Historische Woonsteden en Tuinen van België vzw ging één medewerker op pensioen. Men mag die niet vervangen binnen het uitdovend subsidieregime; hierdoor is er 13 keuro minder VAK en VEK nodig tegenover de BA 2021.

Vanuit QG0-1QGG2BC-WT compenseren we 13 keuro VAK en VEK naar QG0-1QGG2CB-WT.

Voor de subsidies aan verenigingen in de erfgoedsector met ex-DAC-personeel in dienst is er een indextoename met 3 keuro in 2022.

Verder zijn er geen wijzigingen tegenover de BA 2021.

Detail aanwending krediet 2022 (in keuro):

Wat?	VAK	VEK
Werkingsubsidie vzw Monumentenwacht Vlaanderen	255	255
Subsidie voor de regularisatie van de gewezen DAC'ers tewerkgesteld bij vzw's en andere instellingen	141	141
Werkingsubsidie vzw PARCUM	211	211
Werkingsubsidie vzw Herita	2.076	2.076
Totaal	2.683	2.683

QGO-1QGG2BD-WT – STIMULEREN VAN INTERLOKALE SAMENWERKING, DEPOTWERKING EN ARCHEOLOGIEFONDSEN EN VAN PROJECTEN VOOR ONDERZOEK EN VOOR EDUCATIE EN PUBLIEKSWERKING

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 en het uitvoeringsbesluit van 16 mei 2014 zijn volgende subsidies mogelijk voor:

- De ondersteuning van de algemene werking van erkende intergemeentelijke onroerendergoeddiensten (IOED's);
- De ondersteuning van de algemene werking van erkende onroerendergoeddepots;
- Onderzoek, educatie en publiekswerking;
- De ondersteuning van de algemene werking van erkende archeologiefondsen.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2021	4.712	4.794
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	81	21
<i>Andere bijstellingen</i>	0	0
BO 2022	4.793	4.815
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting:

Via het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 en het uitvoeringsbesluit van 16 mei 2014 zijn volgende subsidies mogelijk voor:

- De ondersteuning van de algemene werking van erkende intergemeentelijke onroerendergoeddiensten (IOED's);
- De ondersteuning van de algemene werking van erkende onroerendergoeddepots;
- Onderzoek, educatie en publiekswerking (voorlopig beperkt tot onderzoek en meer concreet syntheseonderzoek voor archeologisch onderzoek);
- De ondersteuning van de algemene werking van erkende archeologiefondsen (voorlopig nog geen erkend archeologiefonds).

De grootste kostendrijver onder het begrotingsartikel QG0-1QGG2BD-WT zijn de 30 erkende IOED's.

Met veertien erkenningen zijn de erkende onroerendergoeddepots de op één na grootste kostendrijver.

Kredietevoluties:

(duizend euro)			
Compensaties	VAK	VEK	Toelichting
Van QG0-1QGG2CA-WT	81	21	
TOTAAL	81	21	

Als gevolg van een extra erkenning voor een onroerendergoeddepot, met name GAZO, voorzien we 81 keuro extra VAK.

Vanuit QG0-1QGG2CA-WT compenseren we 81 keuro VAK en 21 keuro VAK naar QG0-1QGG2BD-WT.

Voor synthese-onderzoek archeologie voorzien we eenzelfde budget als in 2021, met name 940 keuro. Deze subsidies kennen we toe op basis van een oproep.

Er is nog geen erkend archeologiefonds. We voorzien pro forma 47 keuro VAK en VEK voor één erkend archeologiefonds in 2022. Dit budget wordt herschikt als er geen aanvraag wordt ingediend.

2. ISE 'Thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed'

Het ISE 'Thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed', met als achterliggende strategische doelstelling de volgende generaties te laten beschikken over een onderbouwde en coherente staalkaart van onroerend erfgoed, omvat alle taken, doelstellingen en budgetten die verband houden met het beleidsveld Onroerend Erfgoed en die niet eenduidig toe te wijzen zijn aan de twee andere ISE's.

2.1. Strategische doelstellingen op het niveau van het inhoudelijk structurelement

2.1.1. SD: de volgende generaties beschikken over een onderbouwde en coherente staalkaart van onroerend erfgoed

2.2. Operationele doelstellingen

2.2.1. OD 2.1: Operationele doelstelling: erfgoedwaarden zijn zo verankerd dat ze ook in de toekomst relevant blijven

Initiatief 7: we optimaliseren de doelmatigheid van de inventarissen

Samen met de lokale besturen en het beleidsdomein Omgeving evalueren we de inventarisatiepraktijk (totstandkoming, criteria, gevolgen van die werkwijze), onderzoeken we de doelmatigheid van de vaststelling (rechtsgevolgen, inspanningen, effecten).

In 2021 leverde het agentschap drie onderzoeksrapporten op met betrekking tot het inventariseren van archeologisch, bouwkundig en landschappelijk erfgoed in Vlaanderen. Ze brengen in kaart wanneer en waarom inventarisatietrajecten opstartten, en welke methodologie er aan de basis van elke inventaris lag. Ze geven ook een eerste analyse van de resultaten van zestig jaar inventariseren van onroerend erfgoed in Vlaanderen. Daarnaast is ook het externe onderzoek naar de doelmatigheid van de rechtsgevolgen van de inventarissen afgerond en online geplaatst. De onderzoeksresultaten worden meegenomen in de opgestarte dialoog met lokale besturen (zie het desbetreffende hoofdstuk).

Initiatief 8: we zetten verder in op onroerenderfgoedrichtplannen en andere participatieve instrumenten

De verschillende **onroerenderfgoedrichtplannen** (en de doorvertaling ervan in actieprogramma's) komen verder op kruissnelheid:

- Op 16 juli keurde de Vlaamse Regering het **actieprogramma bij het onroerenderfgoedrichtplan 'Mergelgroeven te Riemst'** goed. De komende twee jaren maken we werk van de 23 acties die hierin staan opgenomen, waaronder de bescherming van de mergelgroeve Grote Berg in Zussen. Verder werken we samen met de gemeente Riemst een gedegen voorstel uit voor de stabilisatie van de mergelgroeven waarbij erfgoed- en natuurwaarden nadrukkelijk mee worden afgewogen;
- Het **actieprogramma bij het onroerenderfgoedrichtplan 'Hoogstamboomgaarden'** is in opmaak en wordt nog dit jaar voorgelegd aan de Vlaamse regering. Het plan bevat 41 acties waarvan een aantal acties al in uitvoering is. Naast doorlopende gemeentelijke initiatieven kunnen hier drie projecten worden vermeld van het agentschap Onroerend Erfgoed: de uitwerking van een geïntegreerde inventarisatie- en waarderingsmethodologie voor hoogstamboomgaarden, geïntegreerde afwegingskaders voor vergunningenbeleid en beheersmaatregelen. Deze worden opgeleverd in het voorjaar van 2022;
- Voor het **onroerenderfgoedrichtplan 'historische landgoederen'** werkten alle projectpartners in 2021 aan een gezamenlijke intentieverklaring, die in het najaar zal worden ondertekend tijdens een publieksmoment. De intentieverklaring geldt meteen als engagement voor het vervolgtraject. In 2022 volgt de concrete visievorming: thematische gesprekken moeten uitmonden in concrete ambities voor het richtplan. In februari 2022 zullen internationale partners zich bij een driedaags studiebezoek in het kader van het Interregproject Innocastle ook over het plan buigen. Ook tijdens een studiebezoek in de provincie Gelderland (Nederland) zullen de partners goede praktijken verkennen over instandhouding en ontwikkeling van historische landgoederen. Deze internationale uitwisselingen moeten de visie voor Vlaanderen stimuleren en versterken.

De ervaringen met de proefprojecten tonen alvast aan dat onroerenderfgoedrichtplannen een waardevol instrument zijn voor het onroerenderfgoedbeleid en dat we leerpunten meenemen om het samen met andere partners verder te ontwikkelen en te implementeren.

2.2.2. OD 2.2: Operationele doelstelling: het beschermde bestand is een dynamische selectie van de essentiële en representatieve getuigen van het leven in Vlaanderen

Initiatief 9: we herzien het bestaande beschermde erfgoedbestand, in samenspraak met de betrokken lokale besturen

Initiatief 10: we maken beschermingsbesluiten duidelijk, rechtszeker en laten kansen voor toekomstige ontwikkelingen

Samen met de lokale besturen evalueren we thematisch en voor heel Vlaanderen het beschermde erfgoedbestand. We voeren projecten uit (op basis van doelmatigheidsanalyses) mbt deklassering en herevaluatie van bestaande beschermingen. We evalueren het juridisch kader voor opheffing en wijziging van een bescherming en formuleren voorstellen tot aanpassing. Tevens bepalen we samen met maatschappelijke actoren thema's voor verdere opheffing en wijziging van beschermingen.

Ik wil sneller inspelen op de maatschappelijke vraag om het beschermde bestand te evalueren. In juli 2021 is mijn administratie gestart met een '**snelle screening**' waarbij op basis van desktoponderzoek de bestaande beschermingen worden bekeken met als doelstelling om de meest evidente twijfelgevallen te kunnen identificeren. Tussen juli en september 2021 werden 14.279 beschermingen desktop gescreend waaruit 1.378 aanduidingsobjecten werden geselecteerd voor verdere evaluatie van de erfgoedwaarden. Deze verdere evaluatie resulteert eind 2021 in een uitgezuiverde lijst. Voor elk object op deze lijst worden vanaf januari 2022 de restauraties en ingrepen als ook de verleende adviezen en toelatingen in kaart gebracht en doorgesproken met de afdeling Handhaving van het departement Omgeving. Samen met een evaluatie van de situatie ter plaatse en een gesprek met de eigenaar laten deze gegevens toe te bepalen of het beschermde goed al dan niet in aanmerking komt voor opheffing van de bescherming. In 2022 werkt het agentschap verder aan deze snelle screening die tegen eind 2022 wordt afgerond. De screening zal regelmatig thematische lijsten opleveren met voorstellen tot opheffingen van beschermingen die niet meer aan de hedendaagse criteria voor bescherming voldoen. Tegelijkertijd werken we aan de opmaak van besluiten tot opheffing of wijziging van de bescherming. We starten met de dossiers die uit de pilootprojecten 'windmolens' en 'verdwenen en aangetast erfgoed' naar voor zijn gekomen. In het pilootproject 'windmolens' werden 196 beschermde molens bekeken. Na evaluatie volgen hieruit negen voorstellen tot opheffing (zes windmolens, een molenaarswoning en een molenomgeving). In het project 'verdwenen en aangetast erfgoed' werden 204 beschermde erfgoedobjecten onderzocht. Hieruit volgden 41 voorstellen tot opheffing.

Voor de stedenbouwkundige ensembles (stads- en dorpskernen, pleinen, wijken en straten en begijnhoven, godshuizen en beluiken) werkt het agentschap aan een apart traject dat in 2022 verder vorm krijgt. Dit pakket vraagt om een bijzondere aanpak vanwege de omvang van deze beschermingen en omdat de erfgoedwaarden voornamelijk schuilen in de onderlinge samenhang van de objecten en hun inplanting in de omgeving. Vanwege de actuele ruimtelijke druk op de woonkernen, komen we met deze thematiek midden in een publiek debat over kernverdichting terecht.

2.3. Budgettair kader voor het begrotingsjaar

2.3.1. Onroerend Erfgoed

THEMA-OVERSCHRIJDEND INSTRUMENTARIUM ONROEREND ERFGOED, MVG excl. DAB

	(duizend euro)					
	VAK			VEK		
	BA 2021	evolutie	BO 2022	BA 2021	evolutie	BO 2022
ESR-uitgaven (werking en toelagen (WT), lonen (LO), provisies (PR))	5.038	-2.401	2.637	4.801	-1.884	2.917
Toelagen (interne stromen (IS))	0	0	0	0	0	0
Overige (leningen (LE), participaties (PA); geen ESR-impact)	0	0	0	0	0	0
Totaal	5.038	-2.401	2.637	4.801	-1.884	2.917
Aanwending VAK-ruiter						

Inhoudelijke toelichting evolutie:

Het VAK onder het ISE 'thema-overschrijdend instrumentarium van onroerend erfgoed' vertegenwoordigt 2,1% van het totale VAK van de beleidskredieten van Onroerend Erfgoed. Hoewel dit ISE in budget het minst zwaar doorweegt, vallen hieronder vaak nieuwe initiatieven en beleidsdoelstellingen.

Om herhaling te vermijden lichten we de wijzigingen tegenover BA 2021 toe bij de betreffende uitgavenartikelen onder dit ISE.

Ontvangstenartikelen ISE thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed

Onder dit ISE zijn 3 ontvangstenartikelen voorzien:

- Ontvangstenartikel QG0-9QGGTAB-OW thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed – de zorg voor onroerend erfgoed voor iedereen vanzelfsprekend maken – Fonds Onroerend Erfgoed’;
- Ontvangstenartikel QG0-9QGGTAB-OI thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed – de zorg voor onroerend erfgoed voor iedereen vanzelfsprekend maken – Fonds Onroerend Erfgoed’. Dit is een nieuw artikel dat we introduceerden bij BA 2020; hierop kwam het saldo terecht vanuit de DAB VIOE, die we in 2020 afschaften;
- Ontvangstenartikel QG0-9QGGAAA-OW 'thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed – de zorg voor onroerend erfgoed voor iedereen vanzelfsprekend maken’.

QG0-9QGGAAA-OW – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Op het begrotingsartikel QG0-9QGGAAA-OW rekenen we beleidsontvangsten aan, die we niet kunnen aanrekenen op het begrotingsfonds Fonds Onroerend Erfgoed (QG0-9QGGTAB-OW). Bijvoorbeeld een terug te vorderen premie op basis van het decreet varend erfgoed rekenen we aan op dit begrotingsartikel.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)		
	AO	TO	LO
BA 2021	0	0	0
Bijstelling BO 2022	0	0	0
BO 2022	0	0	0

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

QG0-9QGGTAB-OW – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN (FONDS ONROEREND ERFGOED)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het ontvangstenartikel QG0-9QGGTAB-OW is het spiegelbeeld van het uitgavenartikel QG0-1QGG4AB-WT; het betreft de ontvangsten van het begrotingsfonds Onroerend Erfgoed, opgericht bij artikel 25 van het decreet van 21 december 1990 houdende begrotingstechnische bepalingen alsmede de bepalingen tot begeleiding van de begroting 1991.

Volgende ontvangsten zijn mogelijk:

- Ontvangsten van publicaties of uit allerhande initiatieven van het agentschap Onroerend Erfgoed;
- Terugggevorderde premies en subsidies, die worden toegekend in uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, zijn uitvoeringsbepalingen en de decreten, vermeld in artikel 12.2.1 van dit decreet.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)		
	AO	TO	LO
BA 2021	0	256	0
Bijstelling BO 2022	0	- 251	0
BO 2022	0	5	0

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

Tot en met eind 2021 zijn ook aanrekeningen mogelijk van ontvangsten gerealiseerd op grond van het handhavingsluit van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en zijn uitvoeringsbesluiten en de handhavingsbepalingen in de decreten, vermeld in artikel 12.2.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. Vanaf 2022 zullen deze aanrekeningen plaatshebben in een nieuw begrotingsfonds Fonds handhaving onroerend erfgoed binnen de begrotingsstructuur van het departement Omgeving; het nieuwe ontvangstenartikel is QB0-9QGGTAC-OW. Ik blijf als minister bevoegd voor onroerend erfgoed verantwoordelijk voor deze materie.

- De ontvangst inzake handhaving van 250 keuro stellen we dus bij tot nul keuro binnen het ontvangstenartikel QG0-9QGGTAB-OW. Dit bedrag komt terecht op het ontvangstenartikel QB0-9QGGTAC-OW.
- Verder verminderen we de andere ontvangsten (hoofdzakelijk opbrengsten van de verkoop van losse exemplaren van het tijdschrift M&L) met 1 keuro tot 5 keuro.

QG0-9QGGTAB-OI – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREN VANZELFSPREKEND MAKEN (FONDS ONROEREND ERFGOED)**Korte inhoud begrotingsartikel:**

We creëerden het ontvangstenartikel QG0-9QGGTAB-OI bij BA 2020 voor de eenmalige overdracht van het volledige saldo van de DAB VIOE (2.515 keuro) naar het Fonds Onroerend Erfgoed. De DAB VIOE schaften we af in 2020.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)		
	AO	TO	LO
BA 2021	0	2.500	0
Bijstelling BO 2022	0	- 2.500	0
BO 2022	0	0	0

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

Het bedrag van 2.500 keuro bij de BA 2021 is de voorziene éénmalige toelage uit het Vlaams Klimaatfonds voor energiezuinige maatregelen door Onroerend Erfgoed. In de praktijk zal de transfert niet plaatshebben vanuit het Vlaams Klimaatfonds naar het Fonds Onroerend Erfgoed maar naar de VMSW. Binnen Onroerend Erfgoed bleek het niet mogelijk de middelen te besteden volgens de richtlijnen van het Vlaams Klimaatfonds.

Uitgavenartikelen ISE thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed

QG0-1QGG2AA-WT – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Het begrotingsartikel QG0-1QGG2AA-WT dient voor de aanrekening van volgende uitgaven:

- Werkingsuitgaven specifiek voor Onroerend Erfgoed zoals depotkosten, advertentiekosten voor openbare onderzoeken, kosten voor externe communicatie, juridische kosten inzake beleidsdossiers, informatiedrukwerk ten behoeve van derden, kosten van infosessies voor derden, UNESCO-dossiers, netwerkmomenten voor derden, ...;
- ICT toepassingen voor externe gebruikers;
- Externe studies betreffende onroerend erfgoed.

De grootste kostendrijvers onder dit begrotingsartikel zijn de kosten voor toevalsvondsten en de ICT-kosten voor toepassingen voor externe gebruikers.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2021	2.132	1.920
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	155	622
<i>Andere bijstellingen</i>	0	0
BO 2022	2.287	2.542
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting:

We voorzien 155 keuro extra VAK dat we integraal compenseren. Dit extra budget dient voor nieuwe initiatieven en voor de procesgebonden werking. Elk jaar zijn de behoeften voor dit begrotingsartikel anders; de meervraag is dus niet recurrent. Nieuw is de organisatie en de vergoeding van juryleden voor open projectoproepen.

Kredietevoluties:

(duizend euro)

Compensaties	VAK	VEK	Toelichting
Van QG0-1QGG2CA-WT	155	622	
TOTAAL	155	622	

Vanuit QG0-1QGG2CA-WT compenseren we 155 keuro VAK en 622 keuro VEK naar QG0-1QGG2AA-WT.

QG0-1QGG4AB-WT – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN (FONDS ONROEREND ERFGOED)**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Het Fonds Onroerend Erfgoed is een begrotingsfonds gecreëerd via artikel 25 van het decreet van 21 december 1990 houdende begrotingstechnische bepalingen alsmede de bepalingen tot begeleiding van de begroting 1991. Op het uitgavenartikel QG0-1QGG4AB-WT mogen we de middelen van het Fonds aanrekenen voor:

- Het dekken van uitgaven voor allerlei initiatieven van het agentschap Onroerend Erfgoed;
- Het verlenen van subsidies en premies op basis van hoofdstuk 10 van het Onroenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 (voorlopig nog niet in de praktijk gebracht);
- Het dekken van uitgaven op de overdracht bij de BA 2020 van het saldo van de DAB VIOE (2.515 keuro) via een decretale bepaling opgenomen in het Programmadecreet.

Het spiegelbeeld van dit uitgavenartikel is het ontvangstenartikel QG0-9QGGTAB-OW.

Het dekken van uitgaven voor handhaving gebeurt tot en met eind 2021 op het uitgavenartikel QG0-1QGG4AB-WT. Met ingang van 2022 zal de aanrekening van uitgaven voor handhaving gebeuren op nieuw begrotingsfonds Fonds handhaving onroerend erfgoed binnen de begrotingsstructuur van het departement Omgeving; concreet zal de aanrekening plaatshebben op het nieuwe uitgavenartikel QB0-1QGG4AB-WT. Als minister voor onroerend erfgoed blijf ik bevoegd voor de handhaving inzake onroerend erfgoed.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2021	2.906	2.881
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	0	0
<i>Andere bijstellingen</i>	- 2.806	- 2.756
BO 2022	100	125
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting:**Kredietevoluties:**

	(duizend euro)		
Compensaties	VAK	VEK	Toelichting
/	/	/	
TOTAAL	/	/	

Er zijn geen compensaties.

	(duizend euro)		
Andere bijstellingen	VAK	VEK	Toelichting
Neutralisatie éénmalige overdracht 2021 vanuit Vlaams Klimaatfonds	-2.500	-2.500	
Aanrekening handhaving onroerend erfgoed vanaf 2022 niet meer op Fonds Onroerend Erfgoed	-250	-250	
Geen recurrente uitgaven onroerend erfgoed	-6	-6	
50 keuro minder VAK in 2022 voor projectgebonden uitgaven onroerend erfgoed	-50	0	
TOTAAL	-2.806	-2.756	

Bijstelling van -2.500 keuro VAK en VEK:

In 2021 was een éénmalige overdracht van 2.500 keuro VAK en VEK gepland vanuit het Vlaams Klimaatfonds op het IO-artikel van het Fonds Onroerend Erfgoed. Die overdracht zou sowieso éénmalig zijn. Vandaar de negatieve bijstelling van 2.500 keuro VAK en VEK. In de praktijk zal de transfer niet plaatshebben vanuit het Vlaams Klimaatfonds naar het Fonds Onroerend Erfgoed maar naar de VMSW. Binnen Onroerend Erfgoed bleek het niet mogelijk de middelen te besteden volgens de richtlijnen van het Vlaams Klimaatfonds.

Bijstelling van -250 keuro VAK en VEK:

Deze bijstelling is verbonden aan handhavingsactiviteiten inzake onroerend erfgoed. Die zal het departement Omgeving vanaf 2022 aanrekenen op het uitgavenartikel QB0-1QGG4AB-WT van een nieuw begrotingsfonds voor handhaving onroerend erfgoed.

Bijstelling van -6 keuro VAK en VEK:

We voorzien geen recurrente uitgaven; vandaar -6 keuro VAK en VEK.

Bijstelling projectgebonden uitgaven:

Voor de ondersteuning van Belgische kandidatuur Werelderfgoedcomité voorzien we 80 keuro VAK en 80 keuro VEK;

Voor de digitalisering van KCML en digitalisering van archieven voorzien we 20 keuro VAK en 20 keuro VEK. Dit is 50 keuro VAK minder tegenover 2021, vandaar de negatieve bijstelling.

Verder schrijven we 25 keuro VEK in als restbedrag voor het in 2021 vast te leggen bedrag van 150 keuro voor het erfgoedportaal. In 2021 hebben we 125 keuro VEK laten inschrijven; het saldo van 25 keuro voorzien we in 2022.

3. ISE 'Kwaliteit van de onroerenderfgoedzorg'

Het ISE 'Kwaliteit van de onroerenderfgoedzorg', met als achterliggende strategische doelstelling 'de zorg voor het onroerend erfgoed zichtbaar, toekomstgericht en duurzaam maken', stelt het kwalitatief beheer van het onroerend erfgoed centraal. Onder dit ISE bundelen we premies, erfgoedleningen en investeringssubsidies; met deze instrumenten zorgen we samen met de begunstigden voor de restauratie en het onderhoud van het onroerend erfgoed. Deze instrumenten zijn cruciaal voor het erfgoedbeleid dat er op gericht is om de getuigen van ons verleden te behouden voor de toekomstige generaties.

3.1. Strategische doelstellingen op het niveau van het inhoudelijk structurelement

3.1.1. SD: de zorg voor het onroerend erfgoed is zichtbaar, toekomstgericht en duurzaam

3.2. Operationele doelstellingen

3.2.1. OD 3.1: Operationele doelstelling: onroerenderfgoedzorg staat voor duurzame oplossingen

Initiatief 11: onroerenderfgoedzorg is klantgericht

De vraag naar een klantvriendelijke dienstverlening speelt niet in het minst op het terrein van de archeologische erfgoedzorg. De wetgeving wordt voortdurend geëvalueerd. Het voorbije jaar is gewerkt aan een **strategie voor het realiseren van een maatschappelijk aanvaarde archeologische erfgoedzorg**, waarbij selectiviteit zorgt voor een evenwicht tussen kosten en kenniswinst; en dat door een bijsturing en hernieuwde focus in de uitvoeringspraktijk. Vanaf het najaar 2021 start de eigenlijke implementatie.

In 2022 focussen we onder meer op volgende aspecten:

- het coachen en doelgericht feedback geven aan erkende archeologen en hen de nodige instrumenten ter beschikking stellen om zelfstandig selectiviteit, kenniswinst en kostenefficiëntie in alle aspecten van de

- archeologische erfgoedzorg te integreren. Zo stelt het agentschap een digitale feedbacktool "mijn erkenning" ter beschikking waar alle feedback op actorniveau in real time samenkomt, maakt het onder andere een nieuwe handleiding 'selectiviteit' op en actualiseert het gefaseerd de Onderzoeksbalans en de Code voor Goede Praktijk, een nieuwe versie ervan wordt voorzien tegen midden 2022;
- het bijkomend inzetten op financiële mildering van verplicht uit te voeren archeologisch onderzoek. Meer specifiek wens ik de doelgroep van de premie voor vooronderzoek met ingreep in de bodem en de premie voor buitensporige opgravingskosten uit te breiden. Ik denk hierbij aan actoren met een maatschappelijke finaliteit en beperkte financiële draagkracht (bovendien vaak afhankelijk van subsidies uit andere beleidsdomeinen). Daarnaast onderzoekt het agentschap de mogelijkheid van een premie voor verplicht archeologisch onderzoek van menselijke resten. Zowel deze nieuwe premie als de uitbreiding van de doelgroep van de bestaande premies vergen een aanpassing van de regelgeving. Deze kan samensporen met de aanpassing van de onroerendergoedregelgeving n.a.v. de implementatie van de Visienota Lokaal Onroerendergoedbeleid;
  - het onderzoek naar de maximumfactuur in archeologie is lopende, de resultaten hiervan worden midden 2022 verwacht;
  - ook wordt bekeken of de GGA-kaart met gebieden waar geen archeologie is door Vlaanderen gebiedsdekkend kan gemaakt worden.

Nog op het vlak van archeologie organiseert mijn administratie in het voorjaar van 2022 samen met het Forum voor Vlaamse Archeologie een **ontmoetingsdag met als thema 'publieksarcheologie'**. Op basis van het onderzoeksrapport 'Publieksarcheologie in Vlaanderen' stellen we voorafgaand een inspiratiegids met aanbevelingen voor de sector voor. Tijdens de ontmoetingsdag gaan we dieper in op deze aanbevelingen en dompelen we de sector onder in een bad van inspirerende voorbeelden en bruikbare tools zodat ze zelf met die aanbevelingen aan de slag kunnen.

Naast het archeologische traject zetten we ook verder in op **digitale dienstverlening**. Het agentschap werkt aan het concept van een nieuwe toepassing ('**Erfgoedrapport**', najaar 2021), die de basis kan vormen voor heuse digitale beheerslogboeken voor beschermd onroerend erfgoed. De voorlopige ambitie is om hiermee een basisstructuur te bieden voor het verankeren van allerhande informatie over erfgoedlocaties, waaronder bijvoorbeeld een nulmeting van de toestand van het erfgoed. In 2022 moet duidelijk worden welke scope het project precies zal krijgen. We kijken naar de mogelijke rol van de zakelijkrechthouders, met grote waakzaamheid voor privacy-issues.

Initiatief 12: een doelgerichte handhaving voor onroerend erfgoed

Inzetten op het versterken van de samenwerking tussen de Vlaamse overheid en de lokale besturen op vlak van handhaving en bemiddeling.

Inzake handhaving staan verschillende acties op het programma:

- Ik zet in op het **versterken van de samenwerking tussen de Vlaamse overheid en de lokale besturen** op vlak van handhaving, gebaseerd op de "Visienota lokaal onroerendergoedbeleid." De rol van de lokale besturen en de intergemeentelijke onroerendergoeddiensten kan versterkt worden, waarbij de gemeentelijke verbalisanten een essentiële rol kunnen vervullen. Dit kan gebeuren door de versterking van het lokaal erfgoedbeleid van de erkende onroerendergoedgemeenten met een luik handhaving en het onderzoek naar de rol van de erkende IOED's. Hiertoe worden de

- verantwoordelijkheden en taken van de gemeentelijke verbalisanten tegen het licht gehouden. Taken zoals preventie, sensibilisering en proactieve monitoring -m.a.w. compliance promotion- worden opgenomen door alle bestuursniveaus. De Vlaamse overheid staat in voor enerzijds de creatie van een platform voor uitwisseling van informatie voor alle lopende initiatieven inzake handhaving en anderzijds voor de opleiding, ondersteuning en sensibilisering van de gemeentelijke verbalisanten.
- Ik zet in op een **systematische en structurele wisselwerking** tussen de handhaving en het beleid door concrete handhavingservaringen te delen, en beleidsvoorstellen te formuleren in functie van een verbeterde toepasbaarheid en handhaafbaarheid van de regelgeving. Goed bestuur vertaalt zich in duidelijke wetgeving die toepasbaar is, die leidt tot de bedoelde resultaten op het terrein en die doelmatig te handhaven is. De nodige afspraken worden gemaakt om een gestroomlijnde informatie- en kennisuitwisseling te garanderen tussen de entiteiten die instaan voor zachte handhaving en de erfgoedinspectie die instaat voor de harde handhaving.
  - Ik onderzoek of het instrumentarium nog performanter kan worden gemaakt, onder meer door het overhevelen van de beboetingsbevoegdheid van de inspecteurs onroerend erfgoed naar de gewestelijke entiteit. Hierbij kunnen onder meer de mogelijkheden tot depenalisatie van bepaalde misdrijven aan bod komen, of de mogelijkheid om specifieke schendingen bestuurlijk sanctioneerbaar te maken. Ook de mogelijkheden naar meer proactieve handhaving worden onderzocht en afgebakend.
  - Ik bekijk hoe verwaarlozing van beschermd erfgoed gemonitord kan worden vanuit lopende handhavingstrajecten. Daarbij spelen de effectiviteit van de opgelegde instandhoudings- of herstelmaatregelen ook een rol. Die maatregelen en de opvolging ervan stemmen de bevoegde instanties af: het agentschap Onroerend Erfgoed, de afdeling Handhaving van het Departement Omgeving en lokale actoren.
  - Ik laat ook nagaan aan welke beschermde monumenten er de laatste tien jaar geen werken gebeurden (of aangevraagd werden), als aanzet voor een meerjarig plan voor proactief toezicht. Er wordt bekeken hoe de registratie van het erfgoed moet gebeuren bij het uitrollen van dit plan. Dialoog met de eigenaar van het erfgoed vind ik daarbij ook belangrijk.
  - In 2020 schorste het agentschap vier aanduidingen als erkend metaaldetectorist; van twee ervan werd ook effectief de erkenning ingetrokken. De opvolging en handhaving van de Metaaldetectoristen, die een zeer grote en heterogene groep vormen van vaak slechts laagfrequent actieve hobbyisten, wordt samen met de afdeling handhaving van het departement Omgeving binnen het redelijke en haalbare gehouden. Vaststellingen op basis van sociale media verschillen van vaststellingen ter plaatse. De informatie waarop we ons baseren, bestaat veelal uit (een combinatie van) beeldmateriaal of tekstfragmenten. Een handhavingstraject opstarten op een dergelijke vaststellingen is bijzonder risicovol aangezien een concrete bewijslast vaak niet aanwezig is of enkel ondubbelzinnig kan vastgesteld worden na bijkomend en tijdrovend onderzoek. Wanneer er effectief voldoende elementen aanwezig zijn om de betrokkenen te identificeren én te contacteren wordt er opgetreden.

Initiatief 13: onroerenderfgoedzorg is het resultaat van oplossingsgerichte samenwerking

We bouwen een netwerk uit van complementaire onderzoeksinstanties en expertisecentra, als zichtbaar platform om innovatieve oplossingen voor erfgoedzorg en -ontwikkeling te bundelen. Dit netwerk ontwikkelt een gezamenlijke visie op kennisdeling en -uitwisseling.

Inzake het geplande netwerk van complementaire onderzoeksinstanties en expertisecentra staat in 2022 het volgende op het programma:

- In het najaar zal duidelijk zijn welke kennis en expertise het agentschap in de toekomst zal aanbieden en op welke kennisdomeinen het zich zal toeleggen. In functie hiervan loopt een analyse van het onderzoek dat in Vlaanderen uitgevoerd wordt en de mate waarin dit inspeelt op noden en lacunes gedetecteerd in de sectorale Strategische Onderzoeks- en Innovatieagenda. Voorbereidend wordt een overzicht opgemaakt van de aanwezige kennis rond erfgoedonderzoek in Vlaanderen en worden de hiaten en overlap in kaart gebracht;
- We bekijken intussen alvast de mogelijkheden om een online overzicht aan te bieden van relevante interne en externe studiedagen en vorming voor de erfgoedsector.

Initiatief 14: we spelen onroerend erfgoed uit als 'duurzaam' ingrediënt

We verankeren het duurzaamheidsaspect van onroerend erfgoed in het brede duurzaamheidsverhaal. We stimuleren de zoektocht naar duurzame gebruiksopties en zetten in op kennis en expertise die nodig is om erfgoed in stand te houden en te vernieuwen en op wetenschappelijk onderzoek naar de bijdrage van erfgoed aan een duurzame samenleving. We stimuleren eigenaars en gebruikers om als 'goede huisvaders' omzichtig en verantwoord om te springen met hun erfgoed.

Duurzaamheid blijft een belangrijke rode draad vormen doorheen het erfgoedbeleid:

- Dit jaar werd het onderzoek 'Ontwikkelen van een **energieprestatiecertificaat (EPC) voor beschermde gebouwen**' opgeleverd. Dat leerde ons dat het mogelijk is om voor beschermde woningen een gestandaardiseerd energieprestatiecertificaat te ontwikkelen, dat rekening houdt met de karakteristieken van het erfgoed, de eigenaar geschikte en uitvoerbare energiezuinige aanbevelingen aanreikt, en inzicht geeft in de energiescore die de woning kan halen. De grote operationele en financiële implicaties voor de verdere implementatie van dit EPC voor een beperkte doelgroep, deden mij echter in overleg met minister Demir beslissen om het project over een andere boeg te gooien. Het agentschap Onroerend Erfgoed onderzoekt welke alternatieve pistes mogelijk zijn om eigenaars te stimuleren om hun beschermd gebouw energiezuiniger te maken. De bestaande afwegingskaders dakisolatie, historisch schrijnwerk en zonne-energie en de nieuwe afwegingskaders isolatie gevels, vloeren en technische installaties nemen we daarbij mee in aanmerking;
- Het agentschap Onroerend Erfgoed is in 2020 lid geworden van het **Climate Heritage Network (CHN)** en werkte actief mee aan twee initiatieven: 'Making the Case for Building Reuse through Better Metrics for Avoided Operational and Embodied Carbon' en 'Mainstreaming Culture and Heritage into Climate Planning'. Dit netwerk wil de verbinding leggen tussen klimaatverandering en erfgoed en de rol van erfgoed bij klimaatacties (en vice versa) verduidelijken. In november vindt de United Nations climate change conference (COP26) plaats, en dit moet het forum worden voor het

CHN om de relatie tussen erfgoed en klimaatverandering op de agenda te krijgen. De resultaten van de initiatieven zullen in het Vlaamse klimaat- en onroerenderfgoedbeleid hun doorwerking vinden;

- Eind 2021 wordt het **project 'energieconsulenten onroerend erfgoed'** (Vlaams Klimaatfonds 2016-21) afgerond. Het agentschap stelt de resultaten ervan voor tijdens 4th International Conference on Energy Efficiency in Historic Buildings EEHB 2022 (Benediktbeuern, 4-5/5/2022), samen met het WTCB. Het doel van dit project was om bouwprofessionals uit de erfgoedsector op te leiden en te ondersteunen bij het verbeteren van de energieprestaties van erfgoedgebouwen. In het kader van het project werd een gespecialiseerd vragenportaal voor restauratiearchitecten voorzien, een vijfdaagse opleiding op poten gezet (gevolgd door 76 restauratiearchitecten) waarvan de lesinhoud digitaal beschikbaar blijft, werden monitoringgegevens verzameld rond representatieve cases, een rapport afgeleverd rond mogelijkheden voor de erkenning van gespecialiseerde energieconsulenten voor erfgoed en een impactmeting van het initiatief uitgevoerd op de gerealiseerde energiebesparing – en equivalente verminderde CO2-uitstoot bij monumenten.

*We evalueren het **projectbureau herbestemming parochiekerken** en beslissen op basis van deze evaluatie of we een vervolgtraject opstarten en zo ja hoe dit er dan moet uitzien.*

De toekomst van ons religieus erfgoed blijft één van de grootste uitdagingen van het onroerenderfgoedbeleid. Op 16 juli 2021 keurde de Vlaamse Regering een nieuwe **visienota goed met 'Beleidsmaatregelen voor de her- en nevenbestemming van parochiekerken in Vlaanderen'** die ik samen met mijn collega minister bevoegd voor Binnenlands Bestuur voorbereidde. In het kader daarvan zetten we het komende jaar in op een tweeledig onderzoek:

- Het opmaken van een herbestemmingsprofiel voor elke parochiekerk, waarbij rekening wordt gehouden met het pastoraal plan; dit zal leiden tot een lijst van kerken met bijzondere erfgoedwaarde die daardoor moeilijker te herbestemmen zijn (ook al blijft het uitgangspunt dat een herbestemming altijd mogelijk moet zijn) en een lijst van kerken met geen of geen bijzondere erfgoedwaarde die vanuit deze optiek makkelijker voor herbestemming in aanmerking komen.
- Een screening van de beschermde parochiekerken, met het oog op een rapport met aanbevelingen over het al dan niet handhaven van het beschermingsstatuut.

Dit uit te besteden onderzoek moet bijdragen aan de ondersteuning van lokale besturen bij het her- en nevenbestemmen van kerkgebouwen waarvoor een andere functie wordt gezocht.

Andere ondersteuningsmaatregelen uit de visienota zijn onder meer:

- het oprichten van één aanspreekpunt en overlegplatform begeleid door een stuurgroep onder het voorzitterschap van de ministers bevoegd voor Binnenlands Bestuur en Onroerend Erfgoed en met vertegenwoordigers van de betrokken actoren (de Vlaamse agentschappen Onroerend Erfgoed en Binnenlands Bestuur, de VVSG en Vlinter, Parcum, de Vlaamse Bouwmeester en de bisschoppenconferentie); VVSG en Parcum bereiden een beleidsplan voor dat ter goedkeuring wordt voorgelegd aan de stuurgroep in de loop van het eerste kwartaal van 2022;
- bijkomende premiemogelijkheden voor te herbestemmen kerken;
- twee oproepen voor een erfgoedpremie voor her- of nevenbestemming van kerken;

- het aanscherpen van de inhoud en de verankering van het kerkenbeleidsplan.

Initiatief 15: we streven initiatief na en pakken uit met onze resultaten

We spelen ons erfgoed uit als sterk Vlaams 'merk' en tonen de resultaten van ons beleid. We capteren dossiers die exemplarisch zijn, beheersuitdagingen duidelijk maken of innovatieve oplossingen aanreiken, als bron voor toekomstige beleidsthema's en beheerspraktijken. Grootschalig varend erfgoed en kastelen maken hier deel van uit. We gebruiken het projectportfolio om tendensen en markante dossiers onder de aandacht te brengen en stimuleren projecten met kwaliteitsvol ontwerp en het hergebruik van materialen.

Afgezien van de hoger aangekondigde 'landmarkoefening', werkt het agentschap Onroerend Erfgoed ook mee aan een denkoefening rond het opzetten van een **'Heritage Trust'**. Het Vlaams Regeerakkoord en de beleidsnota's Natuur, Onroerend Erfgoed, Cultuur en Toerisme beklemtonen in verschillende passages de politieke wil om erfgoed, cultuur, toerisme en natuur sterker te activeren als Vlaamse troeven. In een eerste fase wordt gefocust op het ontwikkelen van een gemeenschappelijke visie en doelstellingen voor het beschermd onroerend patrimonium in eigendom van de Vlaamse overheid.

Via communicatiecampagnes, deelname aan evenementen en samenwerking met diverse partners vergroot mijn administratie mee het draagvlak voor onroerenderfgoedzorg. In het najaar van 2021 lanceerde het agentschap Onroerend Erfgoed samen met een externe uitgever en diverse partners de eerste editie van **'Momentum, tijdschrift voor erfgoed en maatschappij'**. In 2022 plannen ze de voorbereiding van de tweede editie. Ieder nummer schuift een ander urgent maatschappelijk thema naar voren waarin erfgoed een hedendaagse rol kan spelen. Ik vind het belangrijk om onroerend erfgoed als hefboom voor welvaart en welzijn in de kijker te plaatsen en er zo voor te zorgen dat Vlaanderen een aangename plek wordt om te wonen, te ondernemen en te bezoeken.

Het doel van onroerenderfgoedzorg is resultaten te boeken op het terrein. Naast erfgoedpremies, die voor een zeer zichtbare output zorgen (zie verder) moedig ik ook andere initiatieven financieel aan. Sinds 2018 worden door de Vlaamse Overheid jaarlijks **projectsubsidies** toegekend **voor 'archeologisch syntheseonderzoek'**. In 2020 reserveerde ik hiervoor 940.000 euro. Het agentschap ontsluit de onderzoeksrapporten die voortvloeien uit de synthese-onderzoeken via een speciale digitale publicatiereeks 'Synthese-onderzoek op archeologisch materiaal uit Vlaanderen' (Syntar). In 2021 vonden ook opnieuw twee digitale opleidingsmomenten plaats, waar erkende archeologen gericht worden ingelicht over de resultaten van de opgeleverde synthese-onderzoeken. De opleidingen werden telkens door een 200-tal archeologen bijgewoond. Het recentste syntheseonderzoek ontsloot fantastische nieuwe inzichten over de manier waarop onze Vlaamse steentijdsites kunnen worden onderzocht, levert informatie op over het Romeinse wegennet, het leven van horigen in de vroege middeleeuwen en het ontstaan van de stad Antwerpen, leverde een duidelijke stand van zaken op van het onderzoek naar loopgraven uit WO I ... In het voorjaar van 2022 organiseert het agentschap een volgende verdiepende opleiding over de synthese-onderzoeken gestart eind 2019 opnieuw met een verrijkend aanbod aan thema's: over Romeinse potstallen, over hoe om te gaan met archeologische resten uit WO II, over het potentieel van genetisch onderzoek op menselijke skeletpopulaties waar er de laatste tijd zoveel van opgegraven worden, over hoe om te gaan met steentijdsites in Vlaanderen ...

Het syntheseonderzoek draagt ook bij aan de uitwerking van de 'onderzoeksbalans', die sinds 2021 wordt geactualiseerd. Voor de prehistorie is

deze oefening al afgerond: steentijdarcheologie noodzaakt vaak moeilijke keuzes vandaar dat ik prioritair heb ingezet op deze periodes. Ik zorg er verder voor dat vanaf 2022 ook werk gemaakt wordt van de resterende hoofdstukken. Een volledig geactualiseerde onderzoeksbalans is een noodzakelijk instrument dat de sector zal toelaten om bij hun keuzes maximaal te kunnen inzetten op kenniswinst.

3.2.2. OD 3.2: Operationele doelstelling: financiële ondersteuning is gediversifieerd en gaat uit van een wederzijds haalbaar engagement

Initiatief 16: We ondersteunen op basis van redelijke verwachtingen

Initiatief 17: We investeren gericht, met goed huisvaderschap, solidariteit en duurzaamheid als uitgangspunten

Initiatief 18: We bekijken samen met de Nationale Loterij de opstart van de Erfgoedloterij in Vlaanderen

Eind 2020 werd de fundamentele **bijsturing van de premieregelgeving** succesvol afgerond. In het licht van de ambitie om enerzijds verantwoordelijk huisvaderschap systematischer te bedienen en anderzijds grotere engagementen afhankelijk te maken van de actualiteit en de budgettaire capaciteit is een tweevoudige vernieuwing doorgevoerd:

- de reikwijdte van de erfgoedpremies volgens de standaardprocedure is gevoelig verruimd door dossiers met een subsidieerbare kost tot 250.000 euro in aanmerking te nemen. De verruiming van het premie-aanbod volgens de standaardprocedure bouwt verder op het succes van deze procedure, die laagdrempelig is, veel klanten kan bedienen, en waarmee minder grote bedragen gemoeid zijn, zodat wachtlijsten hier beter kunnen worden vermeden. De standaardprocedure speelt ook in op het principe dat door regelmatig onderhoud duurdere restauraties worden vermeden;
- het vroegere systeem van erfgoedpremie volgens de bijzondere procedure is vervangen door een systeem met oproepen. Het oproepensysteem laat toe de instroom aan premie-aanvragen op een constructieve manier te controleren, en maakt het ook mogelijk om het aanbod mee te laten evolueren op trends en behoeften.

Het vernieuwde premiestelsel is in 2021 geïmplementeerd:

- het erfgoedpremiestelsel volgens de standaardprocedure impliceerde geen verregaande procedurele aanpassingen, behoudens dat hogere premies niet door het agentschap, maar door de minister worden toegekend. Om tegemoet te komen aan de (verwacht) toegenomen vraag is vanaf 2021 extra budget gereserveerd. Dat lijkt te zullen volstaan. De instroom wordt nauwgezet in het oog gehouden om hier geen wachtlijsten te creëren;
- het **oproepensysteem** is gelanceerd. In januari 2021 keurde de Vlaamse regering een generieke oproepenkalendar goed voor de rest van deze regeerperiode. Het oproepensysteem laat toe de voor premies uit dit segment gereserveerde budgetten nauwgezet te programmeren. De normale oproepprocedure heeft een doorlooptijd van bijna twee jaar. Een oproep die in jaar x wordt gelanceerd, kan pas in jaar x+2 tot vastleggingen leiden;
- Voor 2021 waren verschillende oproepthema's voorzien, die normaliter pas in 2023 tot begrotingsimpact zouden moeten leiden. De Vlaamse Regering heeft echter beslist om enkele oproepen in het teken te stellen van het Relanceplan Vlaamse Veerkracht. Voor deze oproepen is 15 miljoen aan Relancebudget gereserveerd, dat evenwel al in 2022 tot vastleggingen moet leiden. In functie hiervan keurde de Vlaamse Regering voor de Relancethema's een éénmalige afwijking goed op de oproepenprocedure.

Op 19 juli 2021 lanceerde ik **zeven oproepen voor erfgoedpremies**:

- drie 'gewone' oproepen met als thema: 'kleine totaalprojecten', 'hoogdringende dossiers' en 'restauratie van onderwijsgebouwen'. Voor deze oproepen is een budget gereserveerd van in totaal 17,5 miljoen euro (voor vastleggingen in 2023), waarvan 5 miljoen vanwege het beleidsdomein Onderwijs (voor de betreffende oproep);
- vier Relance-oproepen met als thema: 'impulsdossiers met focus op economische invulling van erfgoed', 'herbestemming en structurele nevenbestemming van kerken', 'erfgoed en wonen' en 'erfgoed en toerisme'. Het vermelde Relancebudget wordt aangevuld met bijdragen van partnerdomeinen Wonen (5 miljoen) en Toerisme (5 miljoen). Voor 2022 is zodoende een totaalbudget van 25 miljoen euro aan vastleggingen te voorzien.

In 2022 volgt een nieuwe oproepenronde voor dossiers die in 2024 moeten landen. Het is de bedoeling dat bepaalde oproepthema's terugkerend zijn.

Het oproepensysteem moet lucht geven aan de onroerenderfgoedbegroting en toelaten de **wachtlijst structureel af te bouwen**. Vóór de eerste programmatie bevatte de wachtlijst 561 dossiers voor een totaal premiebedrag van 304.468.767,32 euro. Bij een eerste programmatie, waarvoor ook een beroep kon worden gedaan op Relancemiddelen, zijn hieruit 73 dossiers geselecteerd en is een totaalbedrag van 37.076.698,64 euro aan premies toegekend.

Ook de gesprekken met de Nationale Loterij zijn gestart om de organisatie van een **erfgoedloterij** vorm te geven. Opzet is om jaarlijks een erfgoedloterij te organiseren aan de vooravond van Openmonumentendag. Met de opbrengsten van de loterij willen we een aantal sites die Vlaanderenbreed gekend zijn en waar we een zekere trots als Vlaming over hebben versneld restaureren.

3.3. Budgettair kader voor het begrotingsjaar

3.3.1. Onroerend Erfgoed

KWALITEIT ONROERENDERFGOEDZORG, MVG excl. DAB

	(duizend euro)					
	VAK			VEK		
	BA 2021	evolutie	BO 2022	BA 2021	evolutie	BO 2022
ESR-uitgaven (werking en toelagen (WT), lonen (LO), provisies (PR))	94.471	11.652	106.123	91.939	1.762	93.701
Toelagen (interne stromen (IS))	0	0	0	0	0	0
Overige (leningen (LE), participaties (PA); geen ESR-impact)	7.000	0	7.000	6.739	261	7.000
Totaal	101.471	11.652	113.123	98.678	2.023	100.701
Aanwending VAK-ruiter						

Inhoudelijke toelichting evolutie:

Het VAK onder het ISE 'kwaliteit van onroerenderfgoed(zorg)' vertegenwoordigt 91,6% van het totale VAK van de beleidskredieten van Onroerend Erfgoed. In budget is dit veruit het belangrijkste ISE. Tegenover de BA 2021 neemt het VAK

toe met meer dan 10%. We lichten dit in detail toe bij de betreffende begrotingsartikels.

Ontvangstenartikelen ISE kwaliteit van onroerendergoedzorg

Dit ISE houdt 2 ontvangstenartikelen in:

- QG0-9QGGACB-OP 'Ondersteunen van een kwaliteitsvol onroerendergoedbeheer';
- QG0-9QGGACB-OW 'Ondersteunen van een kwaliteitsvol onroerendergoedbeheer'.

QG0-9QGGACB-OW – ONDERSTEUNEN VAN EEN KWALITEITSVOL ONROERENDERGOEDBEHEER

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-9QGGACB-OW boeken we de renteontvangsten (ESR ontvangsten), die voortvloeien uit rentebetalingen van erfgoedleningen, toegekend door het Participatiefonds Vlaanderen (PFV) in naam en voor rekening van het Vlaams Gewest op grond van het krediet ingeschreven onder QG0-1QGG2CB-PA 'Kwaliteit van onroerendergoedzorg – ondersteunen van een kwaliteitsvol onroerendergoedbeheer'.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)		
	AO	TO	LO
BA 2021	167	0	0
Bijstelling BO 2022	- 32	0	0
BO 2022	135	0	0

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

De raming van de renteontvangsten is niet eenvoudig; vanaf de goedkeuring van een erfgoedlening door PFV heeft de ontlenaar twee jaar de tijd om de lening op te nemen. Door die tijdsspanne is het moeilijk in te schatten wanneer de terugbetalingen van de rente zich voordoen. Voor 2022 ramen we de renteontvangsten in constant beleid (maximum 7.000 keuro VAK om erfgoedleningen toe te kennen in 2022 – uitgavenartikel QG0-1QGG2CB-PA) op 135 keuro.

Er is een bijstelling van -32 keuro.

QG0-9QGGACB-OP – ONDERSTEUNEN VAN EEN KWALITEITSVOL ONROERENDERGOEDBEHEER

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-9QGGACB-OP boeken we de kapitaalontvangsten (geen ESR ontvangsten), die voortvloeien uit terugbetalingen van erfgoedleningen door het Participatiefonds Vlaanderen (PFV) in naam en voor rekening van het Vlaams Gewest, toegekend op grond van het krediet ingeschreven onder QG0-1QGG2CB-PA 'Kwaliteit van onroerend-erfgoedzorg – ondersteunen van een kwaliteitsvol onroerendergoedbeheer'.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)		
	AO	TO	LO
BA 2021	725	0	0
Bijstelling BO 2022	277	0	0
BO 2022	1.002	0	0

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

De raming van de kapitaalontvangsten is niet eenvoudig; vanaf de goedkeuring van een erfgoedlening door PFV heeft de ontlener twee jaar de tijd om de lening op te nemen. Door die tijdsspanne is het moeilijk in te schatten wanneer de terugbetalingen van kapitaal zich voordoet. In constant beleid (maximum 7.000 keuro VAK om erfgoedleningen toe te kennen in 2022 – uitgavenartikel QG0-1QGG2CB-PA) ramen we de kapitaalontvangsten op 1.002 keuro.

Er is een bijstelling van 277 keuro.

Uitgavenartikelen ISE kwaliteit van onroerendergoedzorg

Het ISE 'kwaliteit van Het ISE 'kwaliteit van onroerendergoed(zorg)' bevat drie uitgavenartikelen:

- Ondersteunen van onroerendergoedinitiatieven: hieronder rekenen we investeringsuitgaven aan - QG0-1QGG2CA-WT;
- Ondersteunen van een kwaliteitsvol onroerendergoedbeheer (werking en toelagen: concreet vertaald in de toekenning van verschillende premiesoorten) - QG0-1QGG2CB-WT. Dit artikel is veruit de grootste kostendrijver onder dit ISE;
- Ondersteunen van een kwaliteitsvol onroerendergoedbeheer (participaties: concreet vertaald in de toekenning van erfgoedleningen) - QG0-1QGG2CB-PA.

QG0-1QGG2CA-WT – ONDERSTEUNEN VAN ONROERENDERFGOEDINITIATIEVEN**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Op het begrotingsartikel QG0-1QGG2CA-WT rekt Onroerend Erfgoed;

- Investeringsubsidies aan met een andere rechtsgrond dan het Onroerendergoeddecreet;
- Andere investeringsuitgaven aan.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2021	1.619	1.619
<i>Index</i>	1	1
<i>Compensaties</i>	- 748	- 898
<i>Andere bijstellingen</i>	0	0
BO 2022	872	722
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting:**Kredietevoluties:**

(duizend euro)

Compensaties	VAK	VEK	Toelichting
Naar QG0-QAG2ZZ-WT	-110	-76	
Naar QG0-1QGG2AA-WT	-155	-622	
Naar QG0-1QGG2BA-WT	-16	-16	
Naar QG0-1QGG2BD-WT	-81	-21	
Naar QG0-1QGG2CB-WT	-386	-163	
TOTAAL	-748	-898	

- Vanuit QG0-1QGG2CA-WT compenseren we 110 keuro VAK en 76 keuro VEK naar QG0-1QAG2ZZ-WT. We neutraliseren de omgekeerde kredietbeweging van de BA 2021; door de coronacrisis verwachten we in 2021 (net als 2020 waar dit nog meer uitgesproken was) minder werkingsuitgaven te doen. Vanaf 2022 verwachten we opnieuw meer courante uitgaven te doen; onder meer verplaatsingskosten, vormingskosten en logistieke kosten zullen opnieuw toenemen.
- Vanuit QG0-1QGG2CA-WT compenseren we 155 keuro VAK en 622 keuro VEK naar QG0-1QGG2AA-WT.
- Vanuit QG0-1QGG2CA-WT compenseren we 16 keuro VAK en 16 VEK naar QG0-1QGG2BA-WT.
- Vanuit QG0-1QGG2CA-WT compenseren we 81 keuro VAK en 21 keuro VEK naar QG0-1QGG2BD-WT. De VAK-toename is een gevolg van een bijkomend, erkend onroerendergoeddepot dat kan aanspraak maken op een subsidie.
- Vanuit QG0-1QGG2CA-WT compenseren we 386 keuro VAK en 163 keuro VEK naar QG0-1QGG2CB-WT.

Investeringssubsidie eigen erfgoedsites HERITA

In 2020 kende Onroerend Erfgoed een nieuwe (eenmalige) facultatieve, meerjarige investeringssubsidie toe aan Herita vzw (dat ook al een algemene werkingssubsidie geniet – zie begrotingsartikel QG0-1QGG2BC-WT); deze investeringssubsidie dient voor de restauratie van de eigen open erfgoedsites 'Kasteel van Horst', 'Fort Napoleon' en 'Kasteel van Beauvoorde'. De Vlaamse Regering keurde deze subsidie goed op 24 mei 2019. Deze subsidie komt bovenop de reguliere, meerjarige premie (op basis van het Onroerendergoeddecreet) die Herita ontvangt voor de restauratie van de eigen open erfgoedsites 'Kasteel van Horst', 'Fort Napoleon' en 'Kasteel van Beauvoorde'. Deze meerjarige premie rekenen we aan op het begrotingsartikel QG0-1QGG2CB-WT.

Het totale subsidiebedrag voor de facultatieve investeringssubsidie is 3.461 keuro. Voor 2021 bedraagt de VAK- en de VEK-impact 1.498 keuro. In 2022 bedraagt de VAK- en VEK-impact 600 keuro. De minderuitgave in 2022 tegenover 2021 gebruiken we als compensatie.

Investeringssubsidie IJzermonument

In constant beleid kennen we een investeringssubsidie toe aan de vzw Bedevaart naar de Graven aan de IJzer; deze dient voor de instandhouding, de herstelling en het onderhoud van het IJzermonument en het omringende domein in Diksmuide.

Het betreft een investeringssubsidie met als grondslag het decreet van 15 juli 2011 houdende de erkenning en de subsidieregeling voor het Memoriaal van de Vlaamse Ontvoogding en Vrede.

In 2022 neemt het subsidiebedrag toe met 1 keuro index.

Investingssubsidie restauratie Lam Gods

Op dit begrotingsartikel rekt Onroerend Erfgoed de subsidie aan voor de restauratie van het Lam Gods. Voor 2022 voorzien we voorlopig geen VAK en VEK voor een volgende restauratiefase. We herbekijken dit bij de begrotingsaanpassing 2022.

Investering kasteel van Heers

De Vlaamse overheid is in mei 2021 eigenaar geworden van het kasteel van Heers. In 2021 zullen we op het begrotingsartikel QG0-1QGG2CA-WT instandhoudingskosten aanrekenen. Ondertussen onderzoeken we via welke constructie we het kasteel van Heers een optimale bestemming geven. Herita zal hierin een belangrijke rol spelen.

Sowieso zal de restauratie vele miljoenen kosten. Voor de casco restauratie reserveren we 10 miljoen euro binnen de relancemiddelen. Binnen de reguliere kredieten voorzien we daarnaast 150 keuro VAK om snel kleinere werken te kunnen aanbesteden. Dit bedrag zullen we wellicht snel moeten verhogen begin 2022 om grotere instandhoudingswerken te kunnen financieren.

Detail aanwending krediet 2022 (in keuro):

Wat?	VAK	VEK
Subsidie aan Bedevaart naar de Graven aan de IJzer vzw voor instandhouding, herstelling en onderhoud van het IJzermonument en het omringende domein in Diksmuide (decreet van 15 juli 2011)	122	122
Subsidie aan Kerkfabriek Sint-Baafs voor de restauratie van het Lam Gods	0	0
Investering kasteel van Heers	150	0
Subsidie aan Herita vzw voor de restauratie van de eigen open erfgoedsites Fort Napoleon, Kasteel van Beauvoorde en kasteel van Horst	600	600
Totaal	872	722

QG0-1QGG2CB-WT – ONDERSTEUNEN VAN EEN KWALITEITSVOL ONROERENDERFGOEDBEHEER

Korte inhoud begrotingsartikel:

Sinds de in 2013 ontwikkelde onroerendergoedregelgeving (Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014) voor premies rekenen we alle premies aan op één begrotingsartikel: QG0-1QGG2CB-WT met als omschrijving 'kwaliteit van onroerendergoed(zorg) - ondersteunen van een kwaliteitsvol erfgoedbeheer'.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2021	92.852	90.320
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	2.399	176
<i>Andere bijstellingen</i>	10.000	2.483
BO 2022	105.251	92.979
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting:**Kredietevoluties:**

(duizend euro)

Compensaties	VAK	VEK	Toelichting
Van QG0-1QGG2CA-WT	386	163	
Van QG0-1QGG2BC-WT	13	13	
Van HB0-1HBA2BB-WT	2.000	0	
TOTAAL	2.399	176	

- Vanuit QG0-1QGG2CA-WT compenseren we 386 keuro VAK en 239 keuro VEK naar QG0-1QGG2CB-WT.
- Vanuit QG0-1QGG2BC-WT compenseren we 13 keuro VAK en 13 keuro VEK naar QG0-1QGG2CB-WT.
- Vanuit HB0-1HBA2BB-WT (Cultuur) compenseren we 2.000 keuro VAK naar QG0-1QGG2CB-WT. Bij de BA 2021 vond een omgekeerde kredietbeweging plaats voor de bijdrage van Onroerend Erfgoed in de voorbereidingskosten van de restauratie van de opera in Gent. Deze transfert is niet recurrent; vandaar de terugname van 2.000 keuro VAK bij de BO 2022.

(duizend euro)

Andere bijstellingen	VAK	VEK	Toelichting
VEK volgens vereffeningskalender	0	1.483	
Verdere opstap ATOMA voor afbouw wachtlijst premies	10.000	1.000	
TOTAAL	10.000	2.483	

- Er is een bijstelling van 1.483 keuro VEK waarvoor geen compensatie mogelijk is; dit VEK is nodig volgens de vereffeningskalender.
- Er is tevens een bijkomende opstap van 10.000 keuro VAK in 2022 om de wachtlijst van de premies versneld af te bouwen. Tegenover dit extra VAK staat 10% VEK.

1 Juridisch kader

Sinds de in 2013 ontwikkelde onroerenderfgoedregelgeving (Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014) voor premies rekenen we alle premies aan op één begrotingsartikel: QG0-1QGG2CB-WT met als omschrijving 'kwaliteit van onroerenderfgoed(zorg) - ondersteunen van een kwaliteitsvol erfgoedbeheer'.

2 Impact aangepaste regelgeving

Zoals aangekondigd in de beleidsnota hebben we onze regelgeving inzake financiering substantieel gewijzigd met een begrotingsimpact vanaf 2021:

- Een premienemer kan geen erfgoedpremie meer aanvragen via de bijzondere procedure: in de plaats van dit vraag gestuurd instrument is een aanbod gestuurd instrument gekomen, zijnde de erfgoedpremie via oproep. Er zijn al oproepmomenten bepaald;
- Ook voor de meerjarige premieovereenkomst kan een premienemer sinds eind 2020 alleen nog een aanvraag doen op basis van oproepen; op die manier kunnen we het inzetbare budget zelf in de hand houden net als bij de erfgoedpremie via oproep;
- Ook de erfgoedpremie volgens de standaardprocedure, die we lanceerden in 2015, kan een premienemer niet meer aanvragen. We stelden de modaliteiten grondig bij:
  - o We hebben de uitvoeringstermijn aangepast: in de plaats van 2 jaar (met een mogelijke verlenging met nog eens 2 jaar) is de uitvoeringstermijn op 3 jaar gebracht (met een mogelijke verlenging met nog eens 3 jaar):
  - o We hebben de betoelaagbare grens voor uit te voeren werken opgetrokken van 25 keuro tot 250 keuro.

We verwachten een kleine verdubbeling van het krediet voor deze premie; 30.000 keuro in 2021 en in 2022 tegenover 16.000 keuro in 2020.

3) Extra middelen in 2022 voor het verminderen van de wachtlijst

Door de aankondiging van de stopzetting van de erfgoedpremie volgens de bijzondere procedure nam de wachtlijst extra toe. Begunstigden namen het zekere voor het onzekere; een aanbod gestuurd systeem met onder meer thematische oproepen biedt veel minder zekerheid om aan bod te komen.

De wachtlijst van restauratiepremies en erfgoedpremies volgens de bijzondere procedure substantieel en zo snel mogelijk afbouwen blijft de ambitie. Door de wijziging van het premiestelsel kon ik dit jaar écht van start gaan met de afbouw ervan: 30 dossiers via de reguliere kredieten voor een totaal premiebedrag van ongeveer 23,5 miljoen euro en 83 dossiers toegekend via de relancemiddelen voor een totaal premiebedrag van ongeveer 43,1 miljoen euro. Hiermee kende de wachtlijst dus in één jaar tijd de afbouw met in totaal 113 dossiers voor een premiebedrag van 66,6 miljoen euro. Momenteel staan er nog 468 premiedossiers op de wachtlijst voor een totaal premiebedrag van ongeveer 254,8 miljoen euro. Dankzij de extra opstap van 10.000 keuro VAK in 2022 kan ik de wachtlijst bijkomend afbouwen bovenop de afbouw in constant beleid.

4) Verdeling VAK in 2022 in constant beleid voor de diverse premiesoorten

- In 2022 kunnen we in constant beleid voor 43.091 keuro VAK aan dossiers van de wachtlijst afbouwen.
- We houden in 2022 net als in 2021 een budget aan van 30.000 keuro voor de vernieuwde erfgoedpremie volgens de standaard procedure. We willen ten allen tijde vermijden dat er een wachtlijst zou ontstaan voor deze premiesoort.
- We reserveren 17.890 keuro VAK voor de meerjarige premieovereenkomsten. We leggen de meerjarige premieovereenkomsten vast per fase; daardoor zijn we nog gebonden aan in het verleden gesloten overeenkomsten. Dit is ondertussen een uitdovend instrument geworden; nieuwe meerjarige premies zullen voortaan plaatshebben via oproep.

- In volgorde van afnemende kredietbehoeften voorzien we nog volgende budgetten in 2022:
  - o 2.500 keuro VAK voor de onderzoekspremie;
  - o 700 keuro VAK voor de premie voor buitensporige opgravingskosten;
  - o 470 keuro VAK voor de premie voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem;
  - o 400 keuro VAK voor de beheerspremie varend erfgoed;
  - o 200 keuro VAK voor de onderhoudspremie varend erfgoed.

QG0-1QGG2CB-PA – ONDERSTEUNEN VAN EEN KWALITEITSVOL ONROERENDERFGOEDBEHEER

Korte inhoud begrotingsartikel:

Onder het begrotingsartikel QG0-1QGG2CB-PA nemen we middelen op voor de toekenning van investeringsstimulerende 'erfgoedleningen' naar het voorbeeld van de energielening. Het betreft leningen voor de ondersteuning van investeringen:

- In beschermd onroerend erfgoed;
- Met het oog op het behoud en de versterking van de erfgoedwaarde van onroerende goederen opgenomen in een vastgestelde inventaris.

Voor onroerende goederen in een vastgestelde inventaris zijn geen premies mogelijk. Op deze manier kan ook dit erfgoed van een financieel voordeel genieten.

De modaliteiten van de leningen liggen vast in een samenwerkingsovereenkomst met het Participatiefonds Vlaanderen NV (PFV) dat - naar analogie met de energieleningen en de leningen in het kader van het Impulsefonds - optreedt als financieel-technische 'back office' operator die:

- De voorwaarden onderzoekt om in aanmerking te komen;
- De erfgoedleningen autonoom toekent in naam en voor rekening van het Vlaams Gewest.

Het agentschap Onroerend Erfgoed zorgt voor de bekendmaking van dit instrument zoals bij de andere ondersteuningsinstrumenten zodat erfgoedbeheerders de volledige waaier van ondersteuningsinstrumenten aangeboden krijgen.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2021	7.000	6.739
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	0	0
<i>Andere bijstellingen</i>	0	261
BO 2022	7.000	7.000
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting:**Kredietevoluties:**

(duizend euro)

Andere bijstellingen	VAK	VEK	Toelichting
VEK volgens vereffeningskalender		261	
TOTAAL		261	

De vereffeningskalender noopt tot minstens 261 keuro extra VEK in 2022.

In constant beleid voorziet Onroerend Erfgoed sinds 2016 jaarlijks 7.000 keuro VAK voor de toekenning van erfgoedleningen. Het niet-benutte VAK werd telkenmale overdragen via een VAK-ruiter. Voor 2022 blijft het VAK geplafonneerd op 7.000 keuro; PFV kan dus voor 7.000 keuro aan erfgoedleningen goedkeuren.

VI. APPARAATSKREDIETEN EN BEGROTINGSPROGRAMMA'S ZONDER BELEIDSVELD**PROGRAMMA QA – QG0 – AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED**

(duizend euro)

	AO	TO	LO	VAK	VEK
BA 2021	1.103	92	0	19.638	19.648
Bijstelling BO 2022	0	0	0	333	299
BO 2022	1.103	92	0	19.971	19.947

Ontvangstenartikelen**QG0-9QAGAZZ-OW – ONTVANGSTEN WERKING EN TOELAGEN****Korte inhoud begrotingsartikel:**

Op het begrotingsartikel QG0-9QAGAZZ-OW registreren we de ontvangsten verbonden met de interne werking (apparaat) van het agentschap Onroerend Erfgoed, waaronder teruggestorte verkeerd uitbetaalde lonen en vergoedingen of verkoop van werkmiddelen (zoals voertuigen).

Op dit begrotingsartikel rekenen we ook de niet doorgestorte bedrijfsvoorheffing aan voor kenniswerkers. Het bedrag van de niet doorgestorte bedrijfsvoorheffing wordt toegevoegd aan het begrotingsartikel QG0-1QAG2ZZ-LO; dit artikel is het spiegelbeeld van het begrotingsartikel QG0-9QAGAZZ-OW voor de ontvangst inzake de verminderde bedrijfsvoorheffing.

Kredietevolutie:

(duizend euro)

	AO	TO	LO
BA 2021	1.103	0	0
Bijstelling BO 2022	0	0	0
BO 2022	1.103	0	0

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

Er zijn geen wijzigingen tegenover de BA 2021.

QG0-9QAGTZZ-OW – ONTVANGSTEN WERKING EN TOELAGEN**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Het variabel loonkrediet QG0-9QAGTZZ-OW wordt gespijsd door de terugvordering van lonen van gedetacheerde werknemers van Onroerend Erfgoed (bijvoorbeeld een detachering naar een lokaal bestuur voor een politiek mandaat). De inkomsten kunnen aangewend worden voor de betaling van lonen van tijdelijke vervangers via begrotingsartikel QG0-1QAG4ZZ-LO. Voor Onroerend Erfgoed betreft het momenteel de detachering van 1 werknemer met een politiek mandaat.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)		
	AO	TO	LO
BA 2021	0	92	0
Bijstelling BO 2022	0	0	0
BO 2022	0	92	0

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

Er zijn geen wijzigingen tegenover de BA 2021.

Uitgavenartikelen**QG0-1QAG2ZW-IS – SAR RUIMTELIJKE ORDENING****Korte inhoud begrotingsartikel:**

Via een dotatie vanuit het begrotingsartikel QG0-1QAG2ZW-IS financiert het agentschap Onroerend Erfgoed volgende uitgaven van de SAR Ruimtelijke Ordening:

- De loonlasten van personeelsinzet voor onroerenderfgoedthema's binnen de strategische adviesraad;
- De werkingskosten, die in hoofdzaak presentiegelden zijn.

Binnen de strategische adviesraad gaat het over volgende raden en commissies: de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, de Vlaamse Heraldische Raad en de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2021	94	94
<i>Index</i>	1	1
<i>Compensaties</i>	0	0
<i>Andere bijstellingen</i>	- 1	- 1
BO 2022	94	94
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting:**Kredietevoluties:**

(duizend euro)

Andere bijstellingen	VAK	VEK	Toelichting
	-1	-1	
TOTAAL	-1	-1	

Er is 1 keuro VAK en VEK vermindering als gevolg van generieke besparingen op apparaat.

QG0-1QAG2ZZ-LO – LONEN**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Via het begrotingsartikel QG0-1QAG2ZZ-LO rekenen we de loonkost aan van de personeelsleden van het agentschap Onroerend Erfgoed. Het agentschap bereidt het onroenderfgoedbeleid in Vlaanderen voor, evalueert het en voert het uit. Vanuit die optiek beschermt het gebouwen, landschappen, archeologische sites en varend erfgoed. Verder ondersteunt het burgers, lokale overheden, ontwerpers, ontwikkelaars en andere instanties met adviezen, premies en subsidies. Het draagt ten slotte de kwaliteitsvolle omgang met onroerend erfgoed uit met beleidsgericht onderzoek en een gerichte communicatie daarover.

In het agentschap Onroerend Erfgoed werken een aantal wetenschappelijke medewerkers. Voor deze kenniswerkers bestaat er een vermindering op de bedrijfsvoorheffing. Het bedrag van de niet doorgestorte bedrijfsvoorheffing voor kenniswerkers moet sinds 2018 boekhoudkundig anders worden verwerkt. Het bedrag van de niet doorgestorte bedrijfsvoorheffing wordt als een algemene ontvangst ingeschreven op het nieuw gecreëerde ontvangstenartikel QG0-9QAGAZZ-OW met ESR-aggregaat OW. Dit bedrag moet vervolgens als VAK en VEK worden bijgeschreven bij het loonkrediet van het agentschap.

Kredietevolucie:

(duizend euro)

	VAK	VEK
BA 2021	17.279	17.279
<i>Index</i>	346	346
<i>Compensaties</i>	0	0
<i>Andere bijstellingen</i>	- 104	- 104
BO 2022	17.521	17.521
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting:**Kredietevoluties:**

(duizend euro)

Andere bijstellingen	VAK	VEK	Toelichting
Generieke besparing personeelskredieten	-104	104	
TOTAAL	-104	-104	

Als gevolg van de afspraken inzake de generieke besparing op personeelskredieten vermindert het VAK en het VEK met 104 keuro.

QG0-1QAG4ZZ-LO – LONEN**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Het variabel loonkrediet QG0-1QAG4ZZ-LO wordt gespijsd door de terugvordering van lonen van gedetacheerde werknemers van Onroerend Erfgoed. Het agentschap kan de inkomsten aanwenden voor de betalen van lonen van gedetacheerde werknemers. Het spiegelbeeld van dit uitgavenartikel is het middelenartikel QG0-9QAGTZZ-OW. Concreet gaat het momenteel over 1 personeelslid met een politiek mandaat.

Kredietevolutie:

(duizend euro)

	VAK	VEK
BA 2021	92	92
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	0	0
<i>Andere bijstellingen</i>	0	0
BO 2022	92	92
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting:**Kredietevoluties:**

Er is geen wijziging tegenover de BA 2021.

QG0-1QAG2ZZ-WT – WERKING EN TOELAGEN**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Via het begrotingsartikel QG0-1QAG2ZZ-WT financiert het agentschap Onroerend Erfgoed haar apparaatsgebonden werking. Het betreft recurrente uitgaven voor:

- Algemene werking waaronder HR, logistiek, dienstverplaatsingen, interne communicatie;
- ICT voor interne toepassingen.

Daarnaast zijn ook niet-recurrente uitgaven mogelijk afhankelijk van de behoeften.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2021	2.173	2.183
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	110	76
<i>Andere bijstellingen</i>	- 19	- 19
BO 2022	2.264	2.240
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting:**Kredietevoluties:**

	(duizend euro)		
Compensaties	VAK	VEK	Toelichting
Van QG0-1QGG2CA-WT	110	76	
TOTAAL	110	76	

Vanuit QG0-1QGG2CA-WT compenseren we 110 keuro VAK en 76 keuro VEK naar QG0-1QGG2AA-WT.

De coronacrisis had impact op de apparaatsgebonden werking: door de restricties waren er onder meer minder dienstverplaatsingen, minder vormingsuitgaven en minder logistieke uitgaven. Daarom verlaagden we het VAK bij de BA 2021 met 110 keuro.

Vanaf 2022 verwachten we dat de coronapandemie geen beperkingen meer zal opleggen. Daardoor zal er voor de apparaatsgebonden werking terug meer krediet nodig zijn. Bijgevolg neutraliseren we de vermindering in 2021 van 110 keuro.

	(duizend euro)		
Andere bijstellingen	VAK	VEK	Toelichting
Generieke besparingen	-19	-19	
TOTAAL	-19	-19	

Als gevolg van de voortzetting van de generieke besparingen voor apparaat neemt het VAK en het VEK af met 19 keuro VAK en VEK.

VII. LIJST MET AFKORTINGEN**VIII. BIJLAGE 'OVERZICHT BELEIDS- EN REGELGEVINGSINITIATIEVEN'**